

mulier instituut

De organisatie van sportaanbod voor mensen met een beperking

Stand van zaken bij sportverenigingen, zwemorganisaties en fitnesscentra

Wikke van Stam

Anouk Brandsema

Maxine de Jonge

Salina Maasdam

Caroline van Lindert

De organisatie van sportaanbod voor mensen met een beperking

Stand van zaken bij sportverenigingen, zwemorganisaties en fitnesscentra

in opdracht van het programma Grenzeloos actief

**Wikke van Stam, Anouk Brandsema, Maxine de Jonge,
Salina Maasdam & Caroline van Lindert**

Mulier Instituut

sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht

T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl

E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1. Inleiding	9
1.1 Doelstellingen en onderzoeksvragen	9
1.2 Definities	10
1.3 Leeswijzer	10
2. Sportaanbod voor sporters met een beperking	11
2.1 Aandeel sporters met een beperking	11
2.2 Sportaanbod voor sporters met een beperking	14
3. Motieven en drempels bij sportaanbieders	25
3.1 Bereidheid en mogelijkheid onder sportaanbieders	25
3.2 Motieven sportaanbieders	27
3.3 Belemmeringen voor sportaanbieders	30
3.4 Maatschappelijke verantwoordelijkheid	34
4. Ondersteuning	37
4.1 Verkregen ondersteuning	37
4.2 Benodigde ondersteuning	38
4.3 Advies aan andere sportaanbieders	41
5. Conclusies en aanbevelingen	43
5.1 Antwoorden op hoofdvragen	43
5.2 Algemene conclusies	46
5.3 Aanbevelingen	47
Referenties	51
Bijlage: onderzoeksmethode	53

Samenvatting

Het beleidsprogramma ‘Grenzeloos actief, maakt sport en bewegen voor iedereen met een beperking mogelijk’ heeft als ambitie de match tussen de vraag vanuit de doelgroep en het aanbod vanuit sportaanbieders te verbeteren. Dit onderzoek richt zich op het verkrijgen van inzicht in welke mate en op welke wijze sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking momenteel is georganiseerd en ingebed bij sport- en beweegaanbieders. Daarnaast heeft het onderzoek als doel te achterhalen welke factoren een stimulerende of belemmerende rol spelen bij de ontwikkeling, verbetering en structurele inbedding van nieuw en bestaand aanbod. Het onderzoek is uitgevoerd onder sportverenigingen (n=407), zwemorganisaties (n=384) en fitnesscentra (n=172).

Sportaanbod

Bij de meeste fitnesscentra (97%) en zwemorganisaties (90%), en bij ruim de helft van de sportverenigingen (55%) sporten mensen met een beperking. Welke soort beperking het meest voorkomt verschilt per sportorganisatie. Bij de meeste sportverenigingen zijn geen aparte groepen of speciale uren voor mensen met een beperking (84%). Fitnesscentra hebben wel vaak specifiek aanbod of één-op-één begeleiding voor sporters met een beperking (81%). Bij zwemorganisaties heeft ongeveer de helft dat (49%). Een deel van de sportaanbieders heeft geen aanpassingen doorgevoerd in de sportomgeving voor sporters met een beperking (sportverenigingen 70%, zwemorganisaties 26%, fitnesscentra 44%). Wanneer wel aanpassingen zijn gedaan, dan zijn dat vooral een aangepaste groepsgrootte en een aangepast aantal begeleiders.

Bij sportverenigingen met sporters met een beperking zegt de helft het aanbod voor mensen met een beperking niet structureel te hebben ingebed in de organisatie. Bij de meerderheid van de zwemorganisaties en fitnesscentra met sporters met een beperking is dit wel het geval. Meestal is het aanbod structureel ingebed doordat één of meer vaste personen binnen de organisatie hiervoor verantwoordelijk zijn. De meeste sportverenigingen (75%) hebben geen specifiek kader voor mensen met een beperking, terwijl dit maar voor een minderheid van de zwemorganisaties (34%) en fitnesscentra (39%) geldt.

Motieven en drempels

De bereidheid om sporters met een beperking te verwelkomen is bij de sportaanbieders groot. Zij zien echter niet altijd de mogelijkheid om sportaanbod voor deze groep op te zetten of weten niet of het mogelijk is. Dit geldt het meest voor de doelgroep sporters met een visuele beperking. Sportaanbieders die al sportaanbod hebben voor sporters met een beperking zijn vaker bereid om nog meer sporters met een beperking op te nemen.

De meest genoemde succesfactoren voor het verwelkomen en behouden van mensen met een beperking zijn goede sfeer en draagvlak, goede en betrokken instructeurs en extra begeleiding en aandacht. De meest genoemde succesfactoren voor het opzetten van aanbod komen veelal overeen met die genoemd voor het verwelkomen en behouden, al wordt als succesfactor voor het opzetten van aanbod nog specifiek enthousiasme en bereidheid genoemd. Het initiatief om aanbod op te zetten voor sporters met een beperking komt vaak vanuit de sportaanbieder zelf. De meest voorkomende belemmeringen zijn het vinden van geschikte en gekwalificeerde instructeurs (en bij sportverenigingen het vinden van voldoende vrijwilligers) en het hebben van voldoende geschikte ruimte voor mensen met een beperking. Zwemorganisaties en fitnesscentra zien financiën vaak ook als belemmering.

Ondersteuning

De meerderheid van de sportverenigingen (58%), een derde van de zwemorganisaties (35%), en bijna de helft van de fitnesscentra (45%) met sporters met een beperking hebben geen ondersteuning gehad tijdens het werven van sporters en het opzetten van aanbod voor sporters met een beperking.

De behoefte aan kennis en ondersteuning om meer sporters met een beperking te werven verschilt tussen de drie typen sportaanbieders. Met name fitnesscentra willen graag meer betrokkenheid en bereidheid vanuit gemeenten (47%). Ook zoeken zij ondersteuning in het vinden van subsidies of investeerders (35%). Sportverenigingen willen graag ondersteuning bij het vinden/werven van geschikte vrijwilligers (18%) en trainers (16%). Zwemorganisaties willen graag opleidingsmogelijkheden en cursussen voor instructeurs (13%), en ondersteuning in het vinden van subsidies of investeerders (13%). Bij de sportaanbieders komt ondersteuning bij het opzetten van sportaanbod meestal vanuit de instructeurs, bestuur/management en de naasten van mensen met een beperking.

Wanneer sportverenigingen andere clubs adviseren bij het opzetten van (aangepast) sportaanbod, is het meest gegeven advies het hebben van genoeg vrijwilligers, gevolgd door het niet anders behandelen van de doelgroep en het klein beginnen. Zwemorganisaties bevelen aan om niet zomaar te starten met (aangepast) aanbod maar het eerst goed te doordenken, om apart aanbod op te richten met kleinere groepen, en om voldoende begeleiding te hebben. Fitnesscentra adviseren vooral om niet starten met aanbod zonder voldoende goede begeleiding en om het aanbod niet te organiseren vanuit commercieel oogpunt.

Sportaanbieders dragen diverse oplossingen aan voor verschillende belemmeringen. De belemmering bereik van de doelgroep zou bijvoorbeeld weggenomen kunnen worden door samen te werken met andere sportorganisaties, zorginstellingen, onderwijsinstellingen, buurtsportcoach of gemeente of een commissie op te zetten binnen de sportaanbieder. De belemmering toegankelijkheid van de accommodatie zou bijvoorbeeld weggenomen kunnen worden door het meenemen van de toegankelijkheid tijdens een geplande renovatie.

Het tekort aan financiële middelen kan bijvoorbeeld worden weggenomen door extra subsidies aan te vragen of een samenwerking aan te gaan met de gemeente. De belemmering te weinig instructeurs kan bijvoorbeeld worden weggenomen door promotie te voeren voor nieuwe instructeurs of samenwerking met andere sportaanbieders.

1. Inleiding

Het beleidsprogramma met de titel 'Grenzeloos actief, maakt sport en bewegen voor iedereen met een beperking mogelijk' (2015-2018) heeft tot doel dat na 2018 mensen met een beperking die willen sporten of bewegen passend en toegankelijk aanbod in de buurt kunnen vinden. Dit programma wordt gefinancierd door het ministerie van VWS. Eén van de ambities is daarbij de match tussen vraag vanuit de doelgroep en het sportaanbod te verbeteren.

De sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking loopt sterk achter op die van mensen zonder een beperking (Van den Dool & Van Lindert, 2018; Van Lindert, Brandsema, Dellas & De Jonge, 2018)¹. Mensen met een beperking vinden nog niet vanzelfsprekend de weg naar het bestaande aanbod, sportaanbieders aarzelen om hen te verwelkomen of het aanbod is niet passend voor de behoefte van sporters met een beperking.

Deze rapportage gaat in op welke wijze sportaanbod voor sporters met een beperking momenteel is georganiseerd en welke factoren een stimulerende en belemmerende rol spelen bij de organisatie van dit aanbod.

1.1 Doelstellingen en onderzoeksvragen

Om meer inzicht te krijgen in welke mate en op welke wijze sportaanbod voor sporters met een beperking momenteel is georganiseerd en ingebed bij sportaanbieders, heeft het Mulier Instituut voor Grenzeloos actief en met medewerking van NL Actief en Nationale Raad Zwemveiligheid een onderzoek uitgevoerd onder sportverenigingen, zwemorganisaties en fitnesscentra. Het onderzoek heeft als doel te achterhalen welke factoren een stimulerende en belemmerende rol spelen bij de ontwikkeling, verbetering en structurele inbedding van nieuw en bestaand aanbod.

Hiervoor zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

1. In welke mate hebben sportaanbieders sporters met een beperking?
2. Op welke wijze is het sportaanbod voor sporters met een beperking binnen sportaanbieders georganiseerd en ingebed in de organisatie?
3. Met welke wensen en behoeften c.q. randvoorwaarden moeten sportaanbieders rekening houden als zij sporters met een beperking willen verwelkomen dan wel sportaanbod voor deze groep willen ontwikkelen?
4. Welke factoren spelen een stimulerende rol voor sportaanbieders om sporters met een beperking te verwelkomen of sportaanbod te ontwikkelen?
5. Welke factoren spelen een belemmerende rol voor sportaanbieders om sporters met een beperking te verwelkomen of sportaanbod te ontwikkelen?
6. Wat zijn (niet) werkzame elementen in de ontwikkeling en (structurele) inbedding van sportaanbod voor mensen met een beperking?
7. Welke kennis en ondersteuning hebben sportaanbieders nodig om sportaanbod voor mensen met een beperking te ontwikkelen en (structureel) in te bedden in de organisatie?

¹ Zie ook de factsheets over de sportdeelname van acht verschillende groepen mensen met een beperking: <https://www.allesoversport.nl/artikel/sportdeelname-mensen-met-een-beperking-in-8-factsheets>

Om deze onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden zijn drie vergelijkbare vragenlijsten uitgezet, waarna de antwoorden van sportverenigingen (n=407), zwemorganisaties (n=384) en fitnesscentra (n=172) zijn geanalyseerd. De onderzoeksmethode is beschreven in de bijlage.

1.2 Definities

In het onderzoek beperken we ons tot sportverenigingen, zwemorganisaties (incl. zwembaden, verenigingen en zwemscholen) en fitnesscentra (incl. fitnessscholen). Bij deze sportaanbieders zitten de meest beoefende sportieve activiteiten van mensen met een beperking (Van den Dool & Van Lindert, 2018; Van Lindert et al., 2018). Met sportaanbod worden sportieve activiteiten bedoeld die mensen met een beperking doen in de vrije tijd, voor het plezier of om voldoende te bewegen. Deze kunnen zowel in aangepaste als reguliere vorm zijn. Sportaanbod omvat zowel georganiseerde specifieke sportactiviteiten bij een sportvereniging, zwemorganisatie of fitnesscentrum als het beschikbaar stellen van een sportaccommodatie (zoals een zwembad of fitnesscentrum). Onder mensen met een beperking verstaan we in dit onderzoek mensen met een lichamelijke beperking (motorische, visuele of auditieve beperking), mensen met een chronische aandoening, mensen met een verstandelijke beperking en mensen met gedragsproblemen (zoals ADHD/ADD en autisme spectrum stoornis). Om de leesbaarheid te vergroten spreken we in deze rapportage over sporters wanneer we de leden van sportverenigingen, de leden bij fitnesscentra, deelnemers aan zwemlessen en overige zwemactiviteiten en bezoekers aan vrij zwemmen bedoelen. Daarnaast spreken we over sportaanbod, waarmee al het sportieve beweegaanbod bedoeld wordt dat binnen de sportverenigingen, zwemorganisaties en fitnesscentra wordt aangeboden. Wat betreft kader bestaan ook verschillende termen bij de verschillende sportaanbieders, denk aan trainers, instructeurs of begeleiders. Om de leesbaarheid te vergroten zullen we spreken van instructeurs of kader wanneer het gaat om kader voor al het sportaanbod.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 gaan we in op de mate waarin sportorganisaties sporters met een beperking hebben, daar aanbod voor organiseren en in hoeverre dit is ingebed in de organisaties. In hoofdstuk 3 worden de motieven en drempels beschreven die de sportaanbieders ervaren om sporters met een beperking op te nemen in hun organisatie. Hoofdstuk 4 gaat in op de behoefte aan ondersteuning bij sportaanbieders. Afsluitend bevat hoofdstuk 5 een slotbeschouwing waarin de belangrijkste bevindingen worden samen gebracht en aanbevelingen worden gegeven.

2. Sportaanbod voor sporters met een beperking

In dit hoofdstuk wordt besproken in welke mate sportaanbieders sporters met een beperking als lid hebben. Vervolgens komt aan bod op welke wijze het sportaanbod voor mensen met een beperking binnen sportaanbieders is georganiseerd en is ingebed in de organisatie.

2.1 Aandeel sporters met een beperking

In de meeste sportorganisaties sporten mensen met een beperking. Bij fitnesscentra (97%) en zwemorganisaties (90%) sporten bijna altijd mensen met een beperking (figuur 2.1). Bij sportverenigingen zijn bij ruim de helft sporters met een beperking te vinden (55%)². Bij sportverenigingen is de groep sporters met een motorische beperking (26%) groter dan de groepen met andersoortige beperkingen. Bij zwemorganisaties is dit de groep sporters met gedragsproblemen (80%). En bij fitnesscentra is dat de groep sporters met een chronische aandoening (83%) en/of motorische beperking (81%). Mensen met een visuele beperking sporten bij alle typen sportaanbieders het minst vaak, vergeleken met mensen met andere beperkingen³.

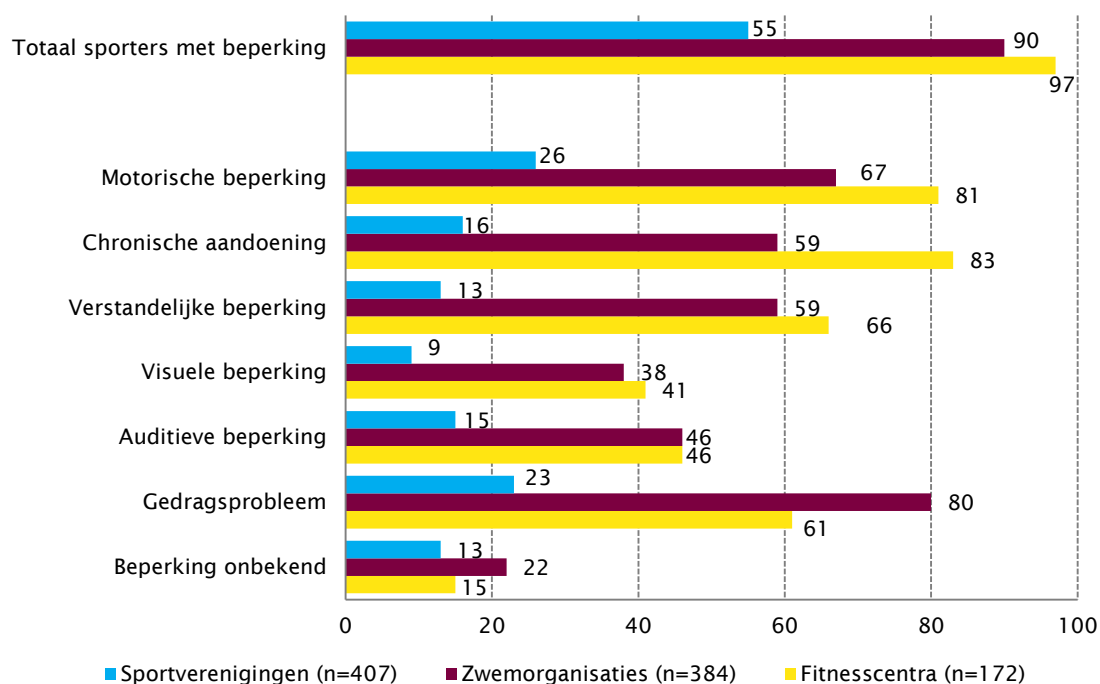
9 sportverenigingen (6% van het totaal aantal verenigingen die leden hebben met een beperking) zijn uitsluitend een vereniging voor mensen met een beperking. Deze zijn het vaakst gericht op mensen met een chronische aandoening (58%) en/of een motorische beperking (51%, niet in figuur). Als deze sportverenigingen niet worden meegenomen en we enkel kijken naar reguliere verenigingen, dan heeft 54 procent van de reguliere verenigingen leden met een beperking.

Andere relevante uitsplitsingen, bijvoorbeeld naar grootte of soort activiteit, zijn ook te maken omtrent het aandeel sporters met een beperking bij sportaanbieders (niet in figuur). Grote sportverenigingen hebben vaker leden met een beperking dan kleine sportverenigingen (respectievelijk 64% en 50%). Sporters met een beperking doen vaker mee aan zwemlessen (83%) dan aan overige zwemactiviteiten zoals groepslessen, privélessen en doelgroep activiteiten (72%). Daarnaast blijkt dat bij de zwemlessen relatief veel sporters met gedragsproblemen participeren ten opzichte van de andere zwemactiviteiten (respectievelijk 77% en 44%) en relatief weinig mensen met een chronische aandoening (respectievelijk 47% en 47%). Twee derde van de fitnesscentra (67%) biedt fysiotherapeutische/medische fitness. Dit is over het algemeen gericht op mensen met lichamelijke klachten en is mogelijk een verklaring voor het hoge percentage fitnesscentra met sporters uit deze doelgroepen.

² Vergeleken met resultaten uit de Verenigingsmonitor van het Mulier Instituut uit 2016 (Van Kalmthout & Van Ginneken, 2017) is het genoemde percentage van 55 procent een stuk hoger dan de 44 procent in 2016. Dit verschil komt doordat de vraagstelling anders was. De antwoordcategorie gedragsproblemen is voor het huidige onderzoek toegevoegd, waardoor een verhoging van het percentage te verwachten viel. Daarnaast zijn de antwoordopties specifiek gemaakt, wat wellicht heeft geleid tot verduidelijking bij respondenten en daardoor een hoger percentage. We kunnen dus niet concluderen dat het percentage verenigingen dat mensen met een beperking als lid heeft is toegenomen de afgelopen jaren.

³ In Nederland komt een matige tot ernstige visuele (5%), auditieve (3%) of motorisch (6%) beperking en een verstandelijke beperking (1%) minder vaak voor dan een chronische aandoening (32%) of gedragsproblemen (Hollander, Milder & Proper, 2015; RIVM, 2018).

Figuur 2.1 Sportaanbieders met sporters met een beperking, totaal en uitgesplitst naar soort beperking en type sportorganisatie (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

Bron: Verengingspanel zomer 2018; onderzoek onder zwemorganisaties 2018; onderzoek onder fitnesscentra 2018.

* De vraagstelling was voor zwemorganisaties of er het afgelopen jaar mensen met een beperking hadden deelgenomen aan zwemlessen/-activiteiten en voor sportverenigingen en fitnesscentra of mensen met een beperking lid waren.

Als reguliere sportverenigingen leden met een beperking hebben, dan zijn dit gemiddeld elf personen (range 0-425; tabel 2.1)⁴. Sportverenigingen die alleen voor mensen met een beperking zijn, hebben gemiddeld 58 leden (range 1-424)⁵. Bij zwemorganisaties die aangeven deelnemers/bezoekers met een beperking te hebben, komen gemiddeld 93 deelnemers met een beperking sporten (range 0-1949). Bij fitnesscentra die aangeven leden met een beperking te hebben, gaat het om gemiddeld 54 leden (range 0-414). Zwemorganisaties hebben ook procentueel gezien de meeste sporters met een beperking in hun sportorganisatie (7%)⁶.

⁴ Dit cijfer is wellicht een lichte overschatting van het werkelijke gemiddeld aantal sporters bij sportverenigingen. Doordat in de Verenigingsmonitor van 2018 de antwoordoptie meervoudige beperking niet voorkwam, hebben respondenten wellicht één persoon met een meervoudige beperking meerdere keren genoteerd, namelijk bij de verschillende soorten beperkingen. Dit is ook de reden dat dit aantal niet kan worden vergeleken met de uitkomsten van eerdere Verenigingsmonitoren.

⁵ Daarbij moet wel worden aangemerkt dat slechts 9 sportverenigingen voor mensen met een beperking in de respondentengroep zaten, dus dit kan een vertekend opleveren.

⁶ In Nederland heeft een klein percentage een matige tot ernstige visuele (5%), auditieve (3%) of motorisch (6%) beperking of een verstandelijke beperking (1%). Een chronische aandoening (32%) of gedragsproblemen komen vaker voor (Hollander, Milder & Proper, 2015; RIVM, 2018). Toch heeft een ruime meerderheid van de bevolking geen beperking.

Kleine sportverenigingen hebben minder leden met een motorische beperking, met gedragsproblemen en met een visuele beperking dan grote sportverenigingen. Kleine zwemorganisaties hebben over het algemeen minder leden met een beperking dan grote zwemorganisaties, maar wat betreft sporters met een motorische beperking, chronische aandoeningen en verstandelijke beperking doen de kleine zwemorganisaties niet onder voor middelgrote organisaties. Daarnaast hebben zwemorganisaties in niet stedelijke gemeenten gemiddeld meer sporters met een verstandelijke beperking dan in stedelijke en matig stedelijke gemeenten. Bij fitnesscentra zijn geen verschillen gevonden tussen kleine en grote centra of tussen centra in minder of meer stedelijke gemeenten.

Tabel 2.1 Gemiddeld aantal sporters naar soort beperking en type sportorganisatie (in aantallen en procenten van het totaal aantal leden/deelnemers)

	Sportverenigingen (n=224)*		Zwemorganisaties (n=344)		Fitnesscentra (n=166)	
	Gemiddeld aantal	%	Gemiddeld aantal	%	Gemiddeld aantal	%
Totaal	11	6	93	7	54	5
Motorische beperking	4	2	32	3	16	1
Chronische aandoening	6	2	74	6	23	2
Verstandelijke beperking	6	2	29	2	10	1
Visuele beperking	3	1	7	1	6	1
Auditieve beperking	4	2	46	4	5	0
Gedragsprobleem	8	4	31	3	16	1
Onbekende beperking	6	2	24	2	15	1

Bron: Verengingspanel zomer 2018; onderzoek onder zwemorganisaties 2018; onderzoek onder fitnesscentra 2018.

* Hiermee worden sportverenigingen bedoeld waar zowel mensen met een beperking als mensen zonder beperking sporten, dus exclusief de sportverenigingen speciaal voor sporters met een beperking.

Fitnesscentra geven aan dat bij hen de sporters met een beperking vaker volwassenen (≥ 18 jaar) zijn dan kinderen (< 18 jaar). Ook sportverenigingen melden dat hun sporters met een motorische beperking, auditieve beperking, visuele beperking en chronische aandoening vaker volwassenen zijn dan kinderen. Echter bij zwemorganisaties zijn sporters met een beperking vaker kinderen dan volwassenen. Een logische verklaring hiervoor is dat bijna alle Nederlandse kinderen op zwemles gaan bij een zwemorganisatie, 97 procent van de kinderen in Nederland haalt minstens een zwemdiploma A (Floor, Tiessen-Raaphorst, Pulles, & Postma, 2017).

Verder blijkt dat sporters met een chronische aandoening vaak volwassenen zijn (74% bij zwemorganisaties, 93% bij fitnesscentra en 92% bij sportverenigingen, niet in tabel) en dat sporters met gedragsproblemen vaak kinderen zijn (96% bij zwemorganisaties, 55% bij fitnesscentra en 80% bij sportverenigingen).

2.2 Sportaanbod voor sporters met een beperking

In deze paragraaf komt aan bod of sportaanbieders aparte groepen hebben voor sporters met een beperking, of ze aanpassingen hebben gedaan om sport aan mensen met een beperking aan te bieden, of opgeleid, gekwalificeerd en ervaren kader aanwezig is en of het eventuele sportaanbod voor sporters met een beperking structureel is.

Specifiek aanbod

Sporters met een beperking kunnen geïntegreerd sporten samen met mensen zonder beperking, maar het komt ook regelmatig voor dat aparte groepen of speciale uren worden opgezet voor sporters met een (specifieke) beperking.

Bij sportverenigingen waar zowel sporters met als zonder beperking lid zijn sporten de leden met een beperking meestal mee in het reguliere aanbod (tabel 2.2). Sportverenigingen hebben significant vaker aparte teams of groepen voor sporters met een verstandelijke beperking (41%) dan voor sporters met andere beperkingen (3-19%). Sportverenigingen in zeer stedelijke gemeenten hebben vaker specifiek aanbod voor sporters met een motorische beperking dan in minder stedelijke gemeenten (niet in tabel). Op basis van de antwoorden per soort beperking hebben we een samengesteld percentage berekend van sportverenigingen dat voor minimaal één van de doelgroepen aparte teams of groepen heeft voor mensen met een beperking.⁷ Hieruit blijkt dat de meeste sportverenigingen geen aparte groepen hebben voor sporters met een beperking (84%) en dat 16 procent wel aparte teams of groepen heeft voor mensen met een beperking (niet in tabel). Vooral kleine sportverenigingen geven vaker aan dat ze geen specifiek aanbod hebben dan middelgrote en grote sportverenigingen.

Tabel 2.2 Manier van aanbieden van sportaanbod voor sporters met een beperking bij sportverenigingen*, naar beperking (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=224)

	Motorische beperking	Chronische aandoening	Verstandelijke beperking	Visuele beperking	Auditieve beperking	Gedragsprobleem
Wij hebben aparte teams of groepen voor mensen met een beperking.	19	6	41	6	3	7
Geen speciaal aanbod, leden met en zonder een beperking sporten/spelen samen.	79	92	58	89	97	93
Anders	4	3	3	7	2	2

Bron: Verenigingspanel zomer 2018.

* Hiermee worden sportverenigingen bedoeld waar zowel mensen met een beperking als mensen zonder beperking sporten, dus exclusief de sportverenigingen speciaal voor sporters met een beperking.

⁷ De categorie 'anders' is meegerekend bij het wel hebben van aparte groepen, omdat het antwoord zo goed als altijd over een bepaalde vorm van specifiek aanbod ging. Een aantal sportaanbieders heeft binnen één soort beperking meerdere categorieën aangekruist. Waar dit het geval was hebben we deze sportaanbieder meegerekend bij de categorie 'geen speciaal aanbod', omdat we verwachten dat bij de interpretatie van de antwoordopties geen speciaal aanbod leidend is geweest bij de respondenten.

Bij zwemorganisaties geldt dat voor de meeste beperkingen vaker een aparte zwemles wordt georganiseerd dan een aparte overige zwemactiviteit (tabel 2.3). Alleen voor sporters met een chronische aandoening wordt vaker een aparte overige zwemactiviteit georganiseerd dan een aparte zwemles. Ook hier is een samengesteld percentage berekend met alle antwoordopties waar het over aparte groepen of specifieke uren gaat en is gekeken of zwemorganisaties op minimaal één van de doelgroepen specifiek aanbod hadden.⁷ Daaruit blijkt dat ongeveer de helft van de zwemorganisaties specifiek aanbod biedt voor minimaal één van de groepen sporters met een beperking (49%), ten opzichte van 51 procent waar zwemmers met en zonder beperking samen sporten (niet in tabel).

Tabel 2.3 Manier van aanbieden van sportaanbod voor sporters met een beperking bij zwemorganisaties, naar beperking (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=344)

	Motorische beperking	Chronische aandoening	Verstandelijke beperking	Visuele beperking	Auditieve beperking	Gedrags- probleem
Wij bieden apart zwemles (ABC) aan voor mensen met een beperking.	39	28	49	43	37	42
Wij hebben aparte zwemactiviteiten (excl. zwemles) voor mensen met een beperking.	38	48	36	30	24	19
Wij hebben speciale uren 'vrij zwemmen' voor mensen met een beperking.	14	16	15	17	12	8
Geen speciaal aanbod, deelnemers met en zonder een beperking zwemmen samen.	51	48	44	46	57	58
Anders	7	8	5	10	7	7

Bron: onderzoek onder zwemorganisaties 2018.

Ook voor de fitnesscentra is een samengesteld percentage berekend met alle antwoordopties waar het over aparte groepen, specifieke uren of één-op-één begeleiding gaat en is gekeken of fitnesscentra op minimaal één van de doelgroepen specifiek aanbod hadden.⁷ Hieruit blijkt dat de meeste fitnesscentra (83%) specifiek aanbod hebben voor minimaal één van de groepen sporters met een beperking (ten opzichte van 17% waar dat niet zo is). Het percentage is hoger dan bij de sportverenigingen en zwemorganisaties. Dat kan deels worden verklaard door de mogelijkheid bij veel fitnesscentra tot één op één begeleiding (afhankelijke van type beperking 37-48%, tabel 2.4), iets wat in de berekening ook onder specifiek aanbod wordt gerekend. Toch biedt ook nog meer dan de helft van de fitnesscentra een specifiek trainingsuur aan voor sporters met een beperking (afhankelijke van type beperking 63-72%, tabel 2.4). Bij kleine fitnesscentra komt het vaker voor dat er aparte trainingsuren zijn voor sporters met een motorische beperking of chronische beperking dan bij middelgrote en grote fitnesscentra (niet in tabel).

Tabel 2.4 Manier van aanbieden van sportaanbod voor sporters met een beperking bij fitnesscentra, naar beperking (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=166)

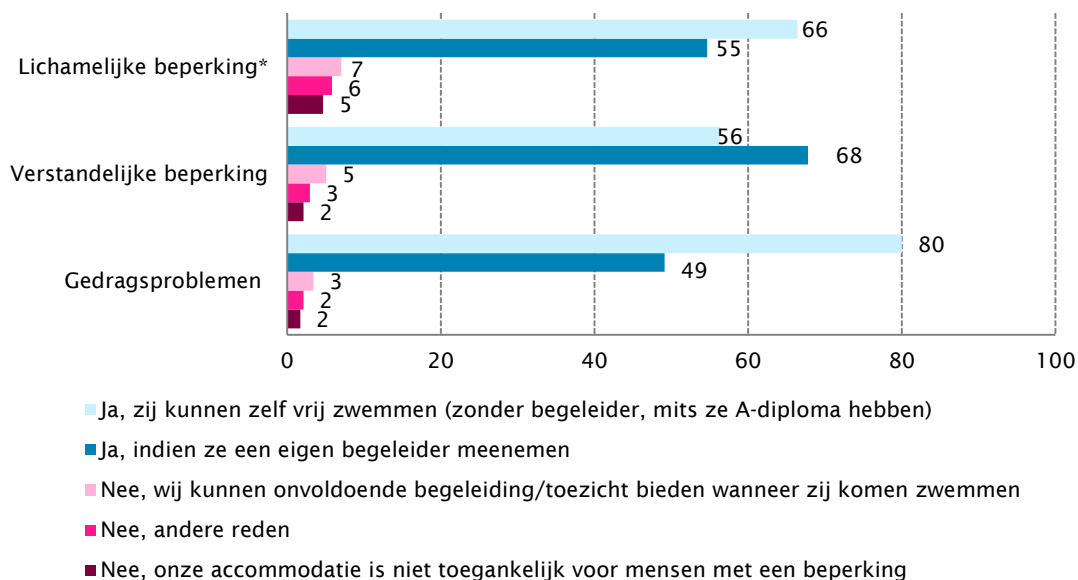
	Motorische beperking	Chronische aandoening	Verstandelijke beperking	Visuele beperking	Auditieve beperking	Gedrags- probleem
Wij hebben aparte groepslessen voor mensen met een beperking.	17	21	23	8	8	19
Mensen met een beperking kunnen één op één onder begeleiding van een instructeur sporten.	47	46	48	46	37	45
Wij hebben een specifiek trainingsuur voor de doelgroep.	69	71	63	68	72	65
Geen speciaal aanbod, leden met en zonder een beperking sporten samen	19	16	19	21	21	18
Anders*			17			

Bron: onderzoek onder fitnesscentra 2018.

* De optie 'anders' is niet uitgesplitst naar soort beperking.

Omdat zwemmen een veel beoefende individuele sport is, los van een groep of les, is aan zwemorganisaties de aanvullende vraag gesteld of sporters met een beperking zelfstandig 'vrij' mogen en kunnen zwemmen, met of zonder begeleider. De meeste zwemorganisaties vinden het geen probleem wanneer zij zonder begeleider komen zwemmen, vooral voor sporters met gedragsproblemen (80%, zie figuur 2.2). Ook sporters met een lichamelijke of verstandelijke beperking zijn bij een ruime meerderheid van de zwemorganisaties welkom om zelf 'vrij' te komen zwemmen (respectievelijk 66% en 56%). Grote zwemorganisaties staan significant vaker dan kleine zwemorganisaties open voor 'vrij' zwemmen zonder begeleider voor sporters met een lichamelijke beperking (resp. 71% en 54%), verstandelijke beperking (respectievelijk 61% en 33%) of gedragsproblemen (respectievelijk 86% en 59%, niet in figuur).

Figuur 2.2 Mogelijkheden tot recreatief ('vrij') zwemmen in zwemorganisaties voor sporters met een beperking, naar type beperking (in procenten, n=384, meer antwoorden mogelijk)

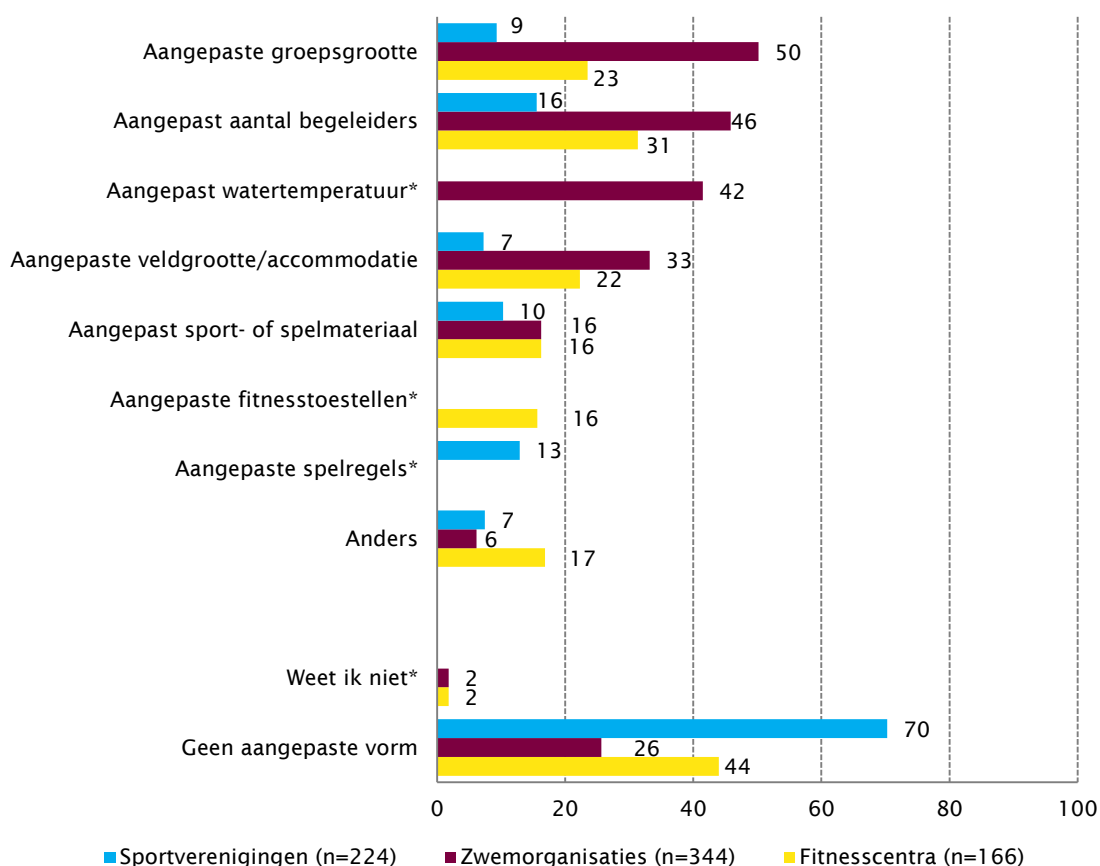
Bron: onderzoek onder zwemorganisaties 2018.

* Onder lichamelijke beperking vallen een motorische beperking, visuele beperking, auditieve beperking en chronische aandoening.

Aangepaste vorm van sportaanbod

Om belemmeringen om te gaan sporten voor mensen met een beperking weg te nemen, kunnen sportaanbieders de manier waarop ze de sport die ze aanbieden aanpassen. Denk daarbij aan aangepaste materialen of accommodatie, aangepaste begeleiding of aangepaste spelregels. Met name zwemorganisaties hebben vaak één of meer aanpassingen gedaan, evenals ruim de helft van de fitnesscentra (figuur 2.3). Ruim twee derde van de sportverenigingen heeft geen aanpassingen gedaan. De reden dat zwemorganisaties vaak aanpassingen doen voor sporters met een beperking is niet bekeken in dit onderzoek, maar komt wellicht doordat zwemmen vaak grotere veiligheidsrisico's met zich meebrengt (denk aan de kans op verdrinking).

Figuur 2.3 Aangepaste vorm van sportaanbod bij sportaanbieders met tenminste één lid met een beperking naar type sportorganisatie (in procenten, meer antwoorden mogelijk)**

Bron: Verenigingspanel zomer 2018; onderzoek onder zwemorganisaties 2018; onderzoek onder fitnesscentra 2018.

* Aangepaste fitnessstoestellen was alleen een antwoordoptie voor fitnesscentra. Aangepaste spelregels was alleen een antwoordoptie voor sportverenigingen. Aangepaste watertemperatuur was alleen een optie voor zwemorganisaties. Weet ik niet was alleen een antwoordoptie voor fitnesscentra en zwemorganisaties.

** In deze figuur zijn sportverenigingen opgenomen waar zowel mensen met een beperking als mensen zonder beperking sporten, dus exclusief de sportverenigingen speciaal voor sporters met een beperking.

Een klein deel van alle sportverenigingen met sporters met een beperking heeft een aangepast aantal begeleiders (16%), aangepaste spelregels (13%), aangepast sport- en spelmateriaal (10%), aangepaste groepsgrootte (9%) of een aangepaste accommodatie (7%, figuur 2.3). Vooral voor sporters met een verstandelijke of visuele beperking worden aangepaste vormen van sportaanbod aangeboden. Aanpassingen rondom sportaanbod voor sporters met een verstandelijke beperking zijn het vaakst gerealiseerd door aangepast sport- of spelmateriaal (29%), aangepaste veldgrootte/accommodatie (17%) en aangepast aantal begeleiders (24%, niet in figuur). Aanpassingen rondom sportaanbod voor sporters met visuele beperkingen zijn het vaakst gerealiseerd door aangepast sport- of spelmateriaal (31%) en aangepaste spelregels (27%, niet in figuur). 70 procent van de sportverenigingen met sporters met een beperking heeft geen aanpassingen gedaan in hun sportaanbod.

Bij zwemorganisaties zijn aangepaste groepsgrootte (50%), aangepast aantal begeleiders en instructeurs (46%) en aangepaste watertemperatuur (42%) de meest voorkomende aanpassingen die worden

gerealiseerd voor sporters met een beperking. Een aangepast aantal begeleiders komt vaker voor bij kleine zwemorganisaties (67%) dan bij middelgrote (41%) en grote (45%) zwemorganisaties (niet in figuur). Verder zien we dat de accommodatie vaker is aangepast bij zwemorganisaties in stedelijke en matig stedelijke gemeenten dan in zeer sterk stedelijke gemeenten. Slechts een kwart (26%) van de zwemorganisaties met sporters met een beperking heeft geen aanpassingen gedaan voor mensen met een beperking. Zwemverenigingen (48%) geven vaker aan dat zij geen aanpassingen hebben gedaan dan zwembaden (20%) en zwemscholen (17%, niet in figuur).

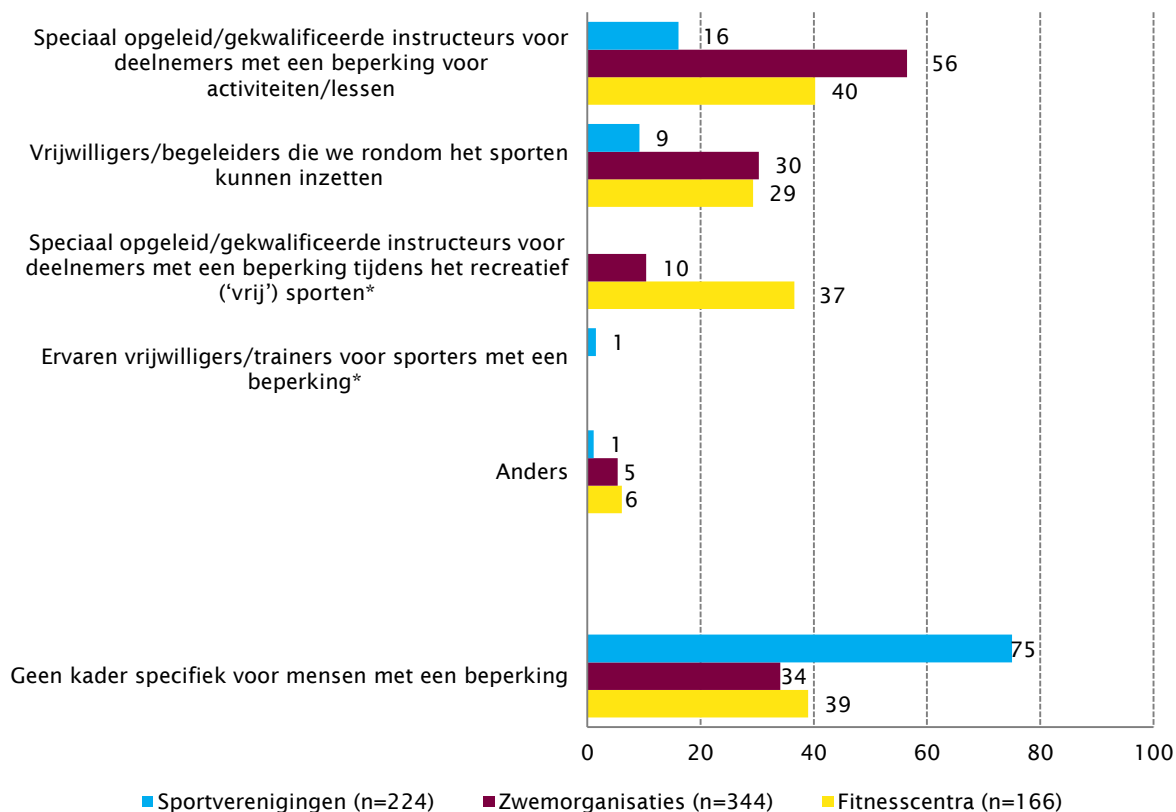
Bijna de helft van de fitnesscentra met sporters met een beperking heeft geen aanpassingen gedaan voor mensen met een beperking (44%). Degenen die dat wel doen, doen dat meestal in de vorm van een aangepast aantal begeleiders (31%), aangepaste groeps grootte (23%) of aangepaste accommodatie (22%). De accommodatie is significant vaker aangepast voor sporters met een beperking bij middelgrote (43%) en grote fitnesscentra (50%) dan bij kleine fitnesscentra (17%, niet in tabel).

Kader

Aanwezigheid van kader (gekwalficeerde/ervaren vrijwilligers/instructeurs) voor sporters met een beperking verschilt tussen de drie soorten sportaanbieders. De meeste sportverenigingen hebben geen specifiek kader voor mensen met een beperking (75%). Geen specifiek kader voor mensen met een beperking is het geval bij slechts een minderheid van de zwemorganisaties (34%) en fitnesscentra (39%; figuur 2.4). Wellicht is dit verschil te verklaren doordat sportverenigingen grotendeels werken met vrijwilligers, terwijl zwembaden, zwemscholen en fitnesscentra meestal betaalde krachten inzetten.

Een klein deel van de sportverenigingen (16%), iets minder dan de helft van de fitnesscentra (40%) en ruim de helft van de zwemorganisaties (56%) heeft één of meer speciaal opgeleide/gekwalficeerde instructeurs voor mensen met een beperking (figuur 2.4). Zwemorganisaties zetten deze speciaal opgeleide instructeurs met name in bij activiteiten/lessen (56%) en minder tijdens het vrij zwemmen (10%), terwijl fitnesscentra ze inzetten voor zowel activiteiten/lessen (40%) als vrij sporten (37%). Kleine en grote zwemorganisaties (respectievelijk 71% en 62%) hebben vaker speciaal opgeleide instructeurs dan middelgrote zwemorganisaties (49%; niet in figuur).

Figuur 2.4 Specifiek kader voor sporters met een beperking bij sportaanbieders met tenminste één lid met een beperking, naar type sportorganisatie (in procenten, meer antwoorden mogelijk)**

Bron: Verengingspanel zomer 2018; onderzoek onder zwemorganisaties 2018; onderzoek onder fitnesscentra 2018.

* 'Ervaren vrijwilligers/trainers voor sporters met een beperking' was alleen een antwoordoptie bij sportverenigingen. 'Speciaal opgeleid/gekwalificeerde instructeurs voor deelnemers met een beperking tijdens het recreatief ('vrij') sporten' was alleen een antwoordoptie bij zwemorganisaties en fitnesscentra.

** In deze figuur zijn sportverenigingen opgenomen waar zowel mensen met een beperking als mensen zonder beperking sporten, dus exclusief de sportverenigingen speciaal voor sporters met een beperking.

Een kwart (26%) van de sportverenigingen geeft aanvullend aan dat ze maar net genoeg gekwalificeerde trainers/begeleiders hebben en een derde (32%) geeft aan dat zij deze onvoldoende tot hun beschikking hebben (niet in figuur). Dit is ook terug te zien bij de zwemorganisaties, waar 60 procent van de zwemverenigingen geen specifiek kader heeft, ten opzichte van zwembaden (25%) en zwemscholen (27%, niet in figuur). Verder geeft de meerderheid (72%) van de sportverenigingen aan in het algemeen niet genoeg vrijwilligers te hebben of op zoek te zijn naar meer vrijwilligers (niet in figuur). Dit vormt vaker een probleem bij sportverenigingen in stedelijke gemeenten dan bij sportverenigingen in niet stedelijke gemeenten. Sportverenigingen met sporters met een verstandelijke beperking hebben de grootste moeite bij het vinden van voldoende vrijwilligers en trainers.

Voor een derde van de sportverenigingen met zowel leden met als zonder beperking is het werven en behouden van geschikt kader een van hun grootste knelpunten. Voor fitnesscentra is dit ruim een kwart (28%) en voor zwemorganisaties zelfs bijna de helft (46%). Allen vinden zij wel dat het hebben van

goede en gekwalificeerde begeleiders een succesfactor is voor het verwelkomen en opzetten van aangepast sportaanbod (zie ook hoofdstuk 3).

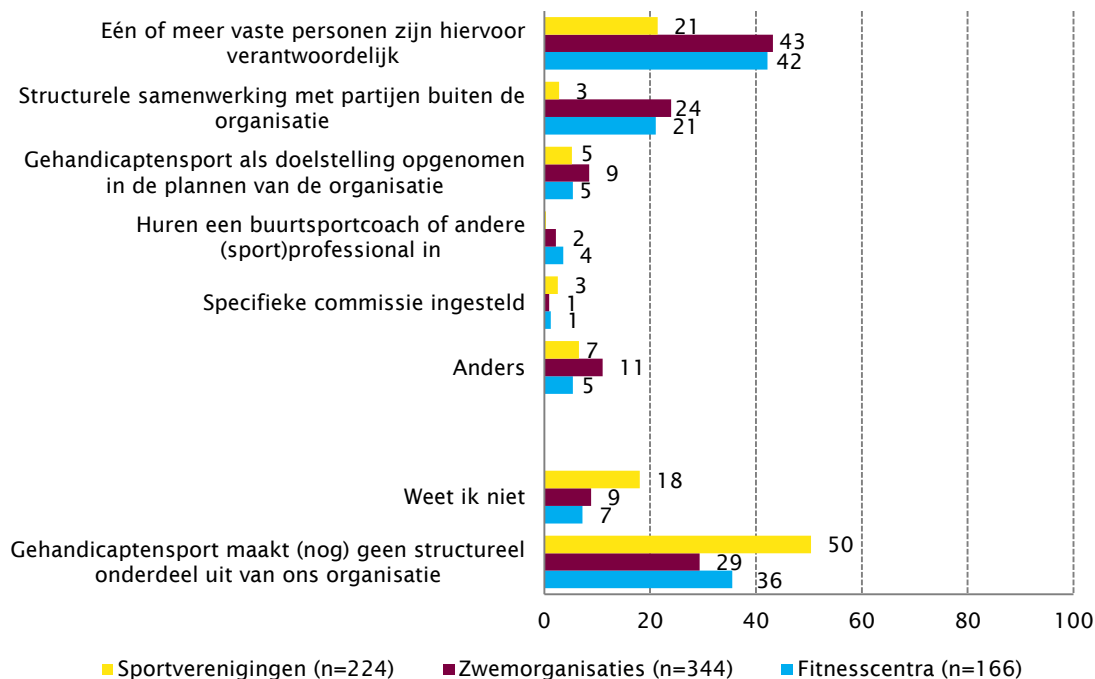
Structureel sportaanbod

Van de sportverenigingen die sportaanbod voor sporters met een beperking hebben, geeft de helft aan geen structureel aanbod voor sporters met een beperking te hebben. Bijna een vijfde (18%) weet niet of het aanbod structureel is (figuur 2.5). Aanbod voor sporters met een verstandelijke beperking of visuele beperking is het vaakst structureel bij sportverenigingen.

Een derde van de zwemorganisaties met sporters met een beperking (29%) heeft geen structureel aanbod voor deze doelgroep. De meerderheid heeft dat aanbod wel in structurele vorm. Bij de meeste zwemorganisaties (43%) is het aanbod structureel doordat één of meer vaste personen binnen de organisatie verantwoordelijk hiervoor zijn of door een structurele samenwerking met andere partijen (24%). Daarbij is te zien dat zwembaden en zwemscholen het aanbod vaker op deze manieren structureel maken dan zwemverenigingen. Ook worden samenwerkingen met andere partijen vaker gebruikt door grote zwemorganisaties dan middelgrote en kleine zwemorganisaties om sportaanbod voor sporters met een beperking structureel te maken.

Van de fitnesscentra met sporters met een beperking heeft ruim een derde (36%) geen structureel aanbod voor sporters met een beperking, ondanks dat bijna elk centrum (97%) aangeeft wel aanbod voor sporters met een beperking te hebben. Meestal maken fitnesscentra sportaanbod structureel door één of meer vaste personen binnen de organisatie hiervoor verantwoordelijk te maken (42%). Bij 21 procent van de fitnesscentra gaat het om een structurele samenwerking met partijen buiten de organisatie (zorginstelling, school, etc.). Deze samenwerking met partijen buiten de organisatie komt vaker voor bij middelgrote fitnesscentra (29%) dan bij kleine fitnesscentra (11%; niet in figuur).

Figuur 2.5 Mate waarin gehandicaptensport structureel onderdeel uitmaakt van de sportaanbieder, bij sportaanbieders met ten minste één lid met een beperking, naar type sportorganisatie (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

Bron: Verenigingspanel zomer 2018; onderzoek onder zwemorganisaties 2018; onderzoek onder fitnesscentra 2018.

* In deze figuur zijn sportverenigingen opgenomen waar zowel mensen met een beperking als mensen zonder beperking sporten, dus exclusief de sportverenigingen speciaal voor sporters met een beperking.

Verbanden met grootte van de sportorganisatie

Reguliere sportverenigingen die leden met een beperking hebben, hebben er gemiddeld 11. Grote sportverenigingen (60%) hebben significant vaker veel (≥ 11) leden met een beperking dan middelgrote (27%) of kleine (17%) sportverenigingen. Daarnaast geven de grote sportverenigingen vaker aan dat ze aparte groepen hebben voor sporters met een beperking dan middelgrote en kleine sportverenigingen (respectievelijk 47%, 14% en 5%). Tevens hebben ze vaker één of meer speciale trainers voor sporters met een beperking (45%) dan middelgrote (20%) en kleine sportverenigingen (18%). In lijn met voorgaande hebben sportverenigingen die aparte groepen voor sporters met een beperking hebben ook vaker specifiek kader voor de doelgroep. Daarnaast hebben sportverenigingen met veel leden met een beperking (≥ 11) vaker aparte groepen en specifiek kader dan de sportverenigingen met weinig leden met een beperking (< 11).

Zwemorganisaties met bezoekers of deelnemers met een beperking, hebben er gemiddeld 93. Grote zwemorganisaties hebben significant vaker veel (≥ 93) sporters met een beperking dan middelgrote of kleine zwemorganisaties (respectievelijk 43%, 15% en 22%). Daarnaast geven de grote (70%) en kleine (84%) zwemorganisaties vaker aan dat ze specifieke trainers/instructeurs hebben voor sporters met een beperking dan middelgrote zwemorganisaties (58%). Er is geen significant verschil gevonden tussen de grootte van de zwemorganisatie en het hebben van specifiek aanbod (aparte groepen of speciale uren) voor de doelgroep. Zwemorganisaties die specifiek aanbod voor sporters met een beperking hebben,

hebben ook vaker specifiek kader voor de doelgroep dan de andere zwemorganisaties. Ook hebben zwemorganisaties met veel (≥ 93) deelnemers met een beperking vaker specifiek aanbod en specifiek kader dan de overige zwemorganisaties.

Fitnesscentra met leden met een beperking, hebben er gemiddeld 54. Een derde (33%) van al deze grote fitnesscentra heeft meer dan 54 sporters met een beperking. Daarin zijn grote fitnesscentra vergelijkbaar met middelgrote (33%) of kleine (21%) fitnesscentra. Daarnaast zijn geen significante verschillen gevonden tussen de grootte van het fitnesscentrum en het hebben van specifiek aanbod (aparte groepen, speciale uren, één-op-één begeleiding) voor sporters met een beperking (groot 83%, middelgroot 73% en klein 84%). Ook tussen de grootte van het fitnesscentrum en het hebben van één of meer specifieke trainers voor sporters met een beperking zijn geen significante verschillen gevonden (groot 64%, middelgroot 63% en klein 53%). In lijn met voorgaande zijn ook geen verbanden gevonden tussen specifiek aanbod voor de doelgroep, speciaal kader voor de doelgroep en meer of minder dan 54 sporters per fitnesscentrum.

3. Motieven en drempels bij sportaanbieders

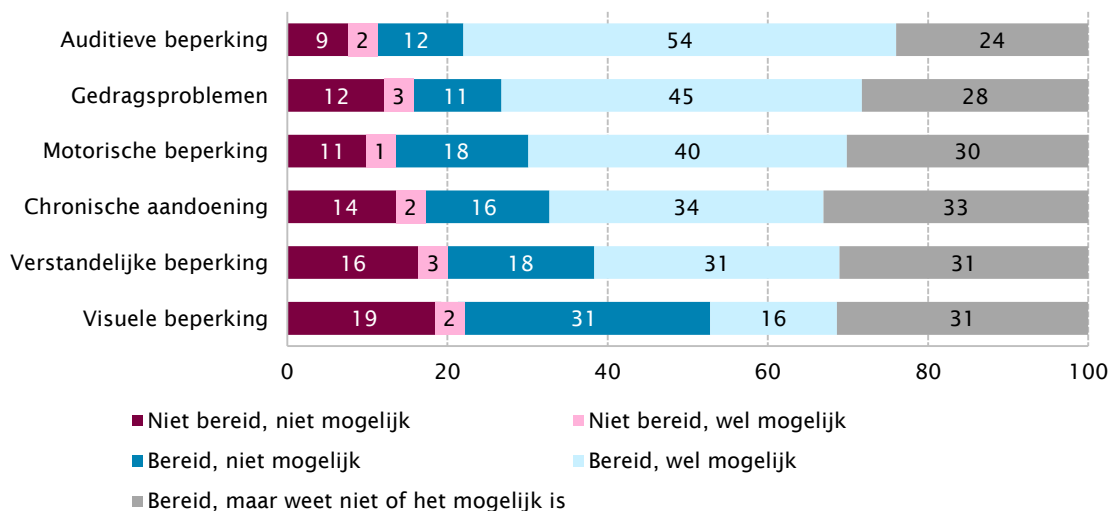
In dit hoofdstuk bespreken we welke factoren een stimulerende of belemmerende rol spelen voor sportaanbieders om sporters met een beperking te verwelkomen of sportaanbod te ontwikkelen.

3.1 Bereidheid en mogelijkheid onder sportaanbieders

De bereidheid om sporters met een beperking te verwelkomen bij de sportaanbieders is groot (figuur 3.1, 3.2 en 3.3). Een deel van deze bereidwillige sportaanbieders ziet geen mogelijkheden of weet niet of het mogelijk is om dit sportaanbod voor sporters met een beperking te ontwikkelen, vooral voor de doelgroep sporters met een visuele beperking.

Sportverenigingen zijn het meest bereid om sporters met een auditieve beperking te verwelkomen (90%) ten opzichte van de andere beperkingen, waarbij 54 procent aangeeft naast die bereidheid ook hiervoor de mogelijkheid te hebben (figuur 3.1). Voor bijna alle beperkingen (uitgezonderd visueel) zijn sportverenigingen waar sporters met een beperking al mee doen vaker bereid om sporters met een beperking te laten deelnemen dan verenigingen waar nog geen sporters met een beperking deelnemen (niet in figuur). Verenigingen waar sporters met een beperking al mee doen zien voor sporters met een motorische beperking (48%), chronische aandoening (42%), verstandelijke beperking (39%) en gedragsproblemen (55%) ook vaker de mogelijkheid nieuwe sporters met deze beperkingen mee te laten doen dan verenigingen waar nog geen sporters met een beperking deelnemen (respectievelijk 29%, 30%, 28% en 43%; niet in figuur).

Figuur 3.1 Bereidheid en mogelijkheid om (meer) sporters met een beperking deel te laten nemen binnen sportverenigingen, naar type beperking (in procenten, n=407)

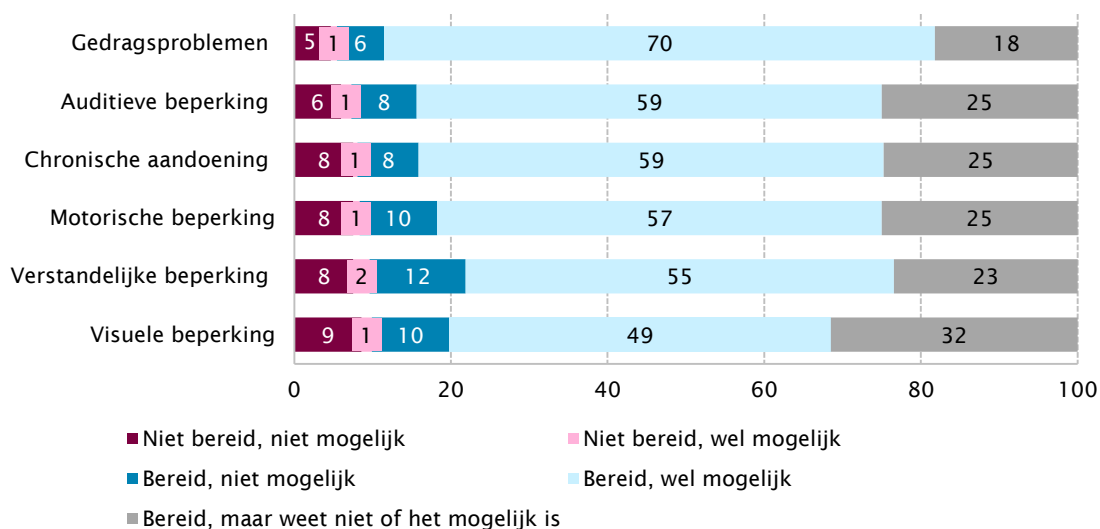

Bron: Verenigingspanel zomer 2018.

Zwemorganisaties zijn het meest bereid om sporters met gedragsproblemen te verwelkomen (94%) ten opzichte van andere beperkingen, waarbij 70 procent aangeeft naast die bereidheid ook hiervoor de mogelijkheid te hebben (figuur 3.2). Zoals verwacht zijn de zwemorganisaties waar sporters met een beperking al mee doen aan zwemlessen of zwemactiviteiten (uitgezonderd visuele beperking) vaker bereid en zien vaker mogelijkheden om sporters met een beperking te laten deelnemen dan organisaties

waar nog geen sporters met een beperking deelnemen. Ook grote zwemorganisaties zijn vaker dan kleine en middelgrote zwemorganisaties bereid om sporters met een beperking te laten participeren en zien vaker de mogelijkheid hiervoor. Zwemorganisaties in matig/niet stedelijke gemeenten lijken vaker bereid en zien meer mogelijkheden dan zwemorganisaties in (zeer) sterk stedelijke gemeenten om sporters met een chronische aandoening of verstandelijke beperking deel te laten nemen.

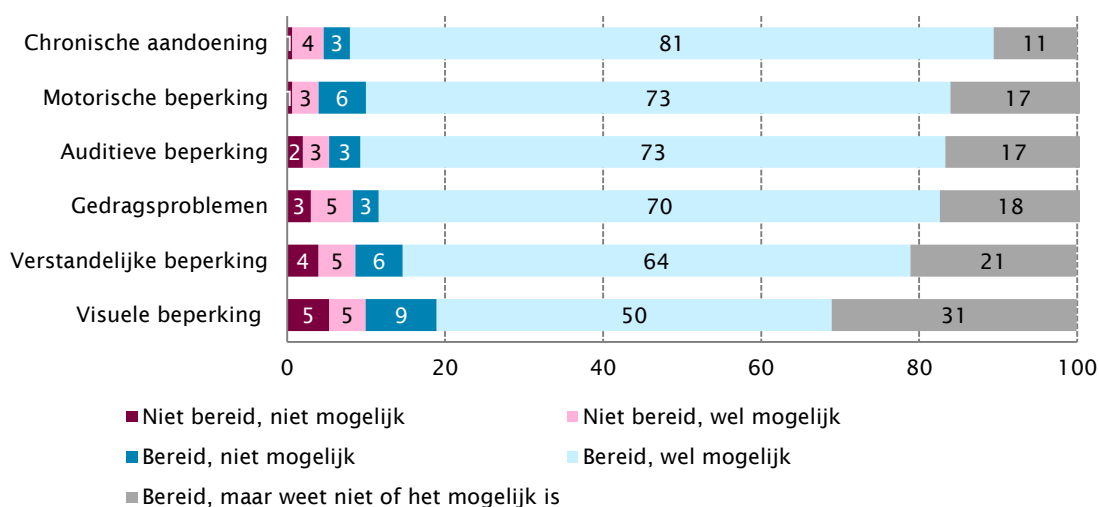
Figuur 3.2 Bereidheid en mogelijkheid om (nog meer) sporters met een beperking deel te laten nemen binnen zwemorganisaties, naar type beperking (in procenten, n=384)

Bron: onderzoek onder zwemorganisaties 2018.

De meeste fitnesscentra zijn bereid om sporters met een chronische aandoening te verwelkomen (95%) ten opzichte van andere beperkingen, waarbij 81 procent aangeeft naast die bereidheid ook hiervoor de mogelijkheid te hebben (figuur 3.3).

Figuur 3.3 Bereidheid en mogelijkheid om (meer) sporters met een beperking deel te laten nemen binnen fitnesscentra, naar type beperking (in procenten, n=172)

Bron: onderzoek onder fitnesscentra 2018.

Op basis van bereidheid en mogelijkheid zijn vier categorieën sportaanbieders te onderscheiden⁸:

1. Sportaanbieders die bereid zijn om (meer) sporters met een bepaalde beperking op te nemen en mogelijkheden daarvoor zien (67% sportverenigingen, 75% zwemorganisaties en 90% fitnesscentra).
2. Sportaanbieders die bereid zijn om (meer) sporters met een bepaalde beperking op te nemen maar daartoe geen mogelijkheden zien binnen hun organisatie (36% sportverenigingen, 18% zwemorganisaties en 17% fitnesscentra) of weten niet of het mogelijk is binnen hun organisatie (55% sportverenigingen, 43% zwemorganisaties en 47% fitnesscentra). Sportaanbieders die bereid zijn maar geen mogelijkheden zien, noemen significant vaker de belemmering accommodatie/aanbod/materialen dan overige sportaanbieders. Zwemorganisaties noemen daarnaast ook nog de belemmering instructeurs.
3. Sportaanbieders die niet bereid zijn om (meer) sporters met een bepaalde beperking op te nemen maar wel mogelijkheden daarvoor zien (5% sportverenigingen, 3% zwemorganisaties en 7% fitnesscentra).
4. Sportaanbieders die niet bereid zijn om (meer) sporters met een bepaalde beperking op te nemen en daartoe ook geen mogelijkheden zien binnen hun organisatie (28% sportverenigingen, 13% zwemorganisaties en 8% fitnesscentra).

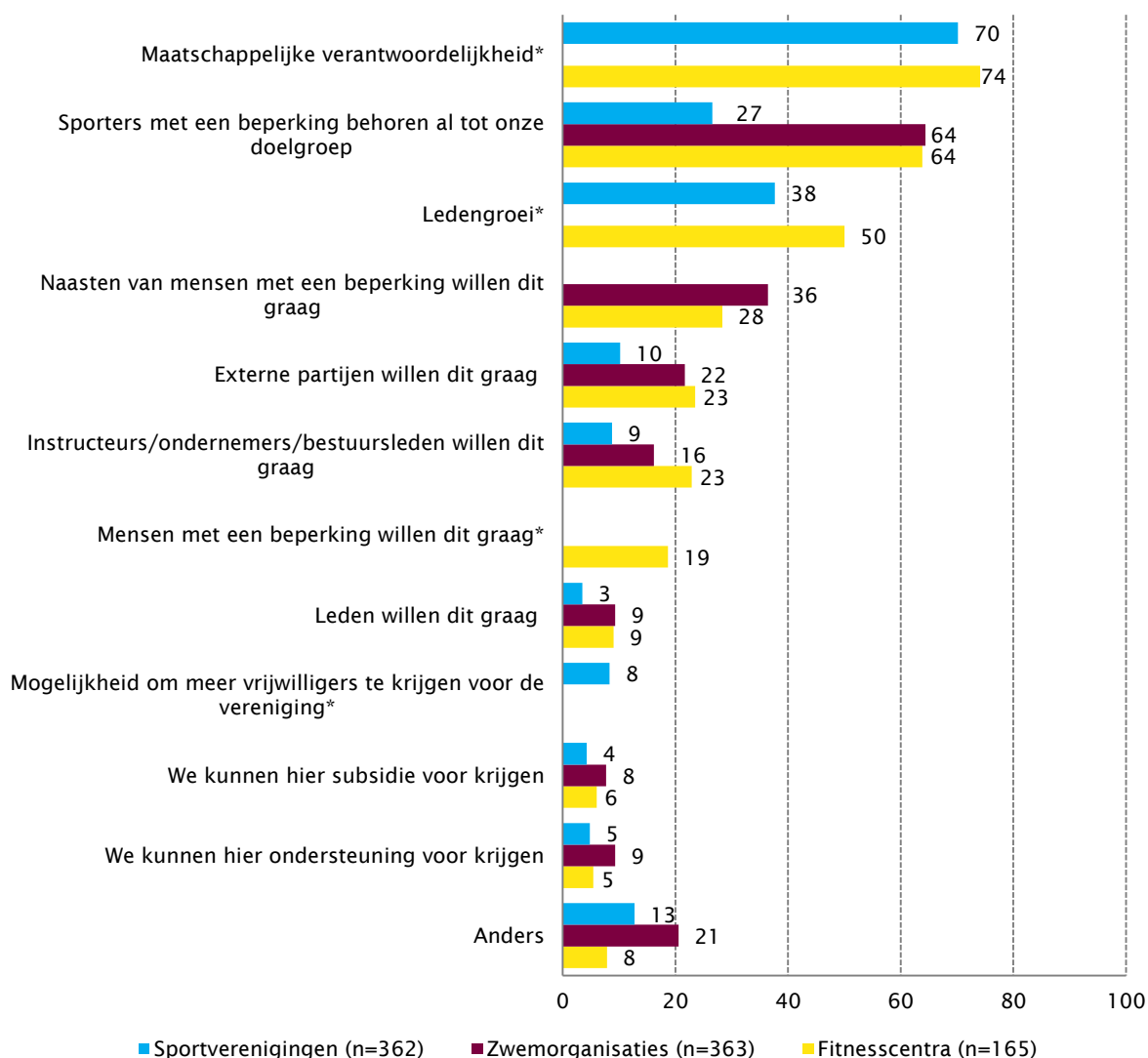
3.2 Motieven sportaanbieders

Maatschappelijke verantwoordelijkheid vinden sportaanbieders een stimulerende factor om (meer) sporters met een beperking op te nemen (figuur 3.4). 70 procent van de sportverenigingen en 74 procent van de fitnesscentra noemen dit als motief. Ondanks dat maatschappelijke

⁸ Bij deze vraag konden sportaanbieders per doelgroep aangeven of ze bereid en/of mogelijk waren, waardoor de percentages hieronder niet optellen naar 100 procent, aangezien de meeste sportaanbieders voor sommige doelgroepen in de ene categorie zaten en voor andere doelgroepen in de andere categorie.

verantwoordelijkheid geen antwoord optie was voor zwemorganisaties, hebben 8% van de zwemorganisaties ‘maatschappelijke verantwoordelijkheid’ als antwoord ingevuld bij ‘andere reden om sporters met een beperking op te nemen in uw sportorganisatie’. Het al hebben van sporters met een beperking is een ander groot motief voor de sportaanbieders (64% van zowel zwemorganisaties als fitnesscentra en 27% van de sportverenigingen).

Figuur 3.4 Redenen om (meer) sporters met een beperking op te nemen bij sportaanbieders, bij sportaanbieders die bereid zijn om mensen met een beperking op te nemen, naar type sportorganisatie (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Bron: Verenigingspanel zomer 2018; onderzoek onder zwemorganisaties 2018; onderzoek onder fitnesscentra 2018.

* Ledengroei en maatschappelijke verantwoordelijkheid was geen antwoordoptie voor zwemorganisaties. Naasten was geen antwoordoptie voor sportverenigingen. Mensen met een beperking willen dit graag was geen optie voor sportverenigingen en zwemorganisaties. Mogelijkheid om meer vrijwilligers te krijgen was geen antwoordoptie bij zwemorganisaties en fitnesscentra.

Uit de antwoorden blijkt dat kleine sportverenigingen algemene ledengroei vaker noemen als reden om (meer) mensen met een beperking op te nemen, terwijl grote sportverenigingen vaker noemen dat partijen binnen (leden, bestuur) en buiten (gemeente, sportbond, etc.) de vereniging dit willen. Bij sportverenigingen in zeer stedelijke gemeenten is de mogelijkheid om ondersteuning te krijgen vaker een reden om meer sporters met een beperking op te nemen dan bij sportverenigingen in minder stedelijke gemeenten. Een kwart (28%) van de zwemorganisaties benoemt dat de naasten van sporters met een beperking graag willen dat er aanbod is. Dit komt vaker voor bij zwemorganisaties in minder stedelijke gemeenten dan in zeer sterk stedelijke gemeenten. Ook bij fitnesscentra speelt de wens van naasten een rol (36%). Zwembaden (31%) geven vaker aan dat externe partijen een stimulerende rol spelen rondom de deelname van sporters met een beperking dan zwemscholen (13%) en zwemverenigingen (12%; niet in figuur).

Sportaanbieders is gevraagd wat voor hen de succesfactoren zijn om sporters met een beperking te verwelkomen en behouden. Sportverenigingen noemen als antwoord vaak cultuur en draagvlak bij de sportvereniging (31%), enthousiasme en bereidheid (8%) en goed kader (10%). Zwemorganisaties vinden goede en betrokken instructeurs (12%), goede sfeer en draagvlak (14%) en extra begeleiding en aandacht voor mensen met een beperking (14%) de belangrijkste succesfactoren. Fitnesscentra vinden extra begeleiding en aandacht (27%), goede sfeer (14%) en goede en betrokken instructeurs (9%) de belangrijkste succesfactoren.

Vervolgens is sportaanbieders gevraagd wat voor hen de succesfactoren zijn voor het opzetten van aanbod voor sporters met een beperking. Antwoorden op deze vraag zijn vergelijkbaar met die op de vraag wat succesfactoren zijn voor het verwelkomen en behouden. Als aanvulling op bovenstaande succesfactoren geven zwemorganisaties (13%) en fitnesscentra (10%) aan dat een goed netwerk en samenwerking van belang is. Fitnesscentra noemen ook nog samenwerkingen met een zorgverlener (12%) als één van de belangrijkste succesfactoren voor het opzetten van aanbod.

Initiatief voor opzet van aanbod

Het initiatief om aanbod op te zetten voor sporters met een beperking bij sportverenigingen, zwemorganisaties en fitnesscentra komt het vaakst vanuit de sportaanbieder zelf. Bij sportverenigingen komt dit initiatief vaak vanuit de trainers/begeleiders/vrijwilligers (22%). Bij zwemorganisaties komt het initiatief het vaakst van het management/bestuur (52%). Bij fitnesscentra komt het initiatief het vaakst vanuit de ondernemer van het fitnesscentrum (54%). Ook de naasten van sporters met een beperking (ouders/verzorgers/partners) zijn vaak de initiatiefnemer van het aangepaste aanbod (sportverenigingen 17%, zwemorganisaties 32% en fitnesscentra 31%). Verder meldt 12 procent van de sportverenigingen, 17 procent van de zwemorganisaties, 33 procent van de fitnesscentra dat het initiatief uit mensen met een beperking zelf kwam.

Bij kleine (27%) en grote sportverenigingen (30%) zijn ouders/verzorgers vaker de initiatiefnemers dan bij middelgrote sportverenigingen (9%). Het bestuur (45%) en de trainers (38%) nemen bij grote sportverenigingen vaker het initiatief dan bij middelgrote sportverenigingen (respectievelijk 19% en 25%). Bij grote zwemorganisaties zijn zorg- of revalidatie-instellingen (28%) vaker initiatiefnemers dan bij kleine zwemorganisaties (8%). Scholen en de gemeente zijn vaker initiatiefnemers bij grote (beiden 26%) dan bij middelgrote zwemorganisaties (respectievelijk 3% en 8%). Bij grote fitnesscentra (25%) wordt het initiatief vaker genomen door zorg- of revalidatie-instellingen dan bij kleine fitnesscentra (9%).

Partijen buiten de sportvereniging zijn nauwelijks de initiatiefnemer (de gemeente 4%, bonden 4%, zorginstellingen 1%, en sportservice 1%). Dit is niet het geval bij zwemorganisaties, waar externe partijen vaker het initiatief nemen tot de opzet van aanbod voor mensen met een beperking (de gemeente 16%, zorginstellingen 17% en de lokale/provinciale sportservice 4%). Ook bij fitnesscentra zijn externe partijen regelmatig initiatiefnemers (de gemeente 8%, zorginstellingen 21%, lokale/provinciale sportservice 4%).

3.3 Belemmeringen voor sportaanbieders

18 procent van de sportverenigingen, 13 procent van de zwemorganisaties en 17 procent van de fitnesscentra ervaart geen belemmeringen om (meer) sporters met een beperking op te nemen of voor hen aanbod te organiseren/behouden. Het merendeel van de sportaanbieders ervaart wel belemmeringen. Respondenten zijn gevraagd welk soort belemmeringen zij ervaren in de volgende zes hoofdcategorieën:

- Werving en behoud doelgroep; hierbij gaat het onder andere om de verhouding vraag en aanbod in de regio, kennis van de beperking(en) en kennis van wensen en behoeften van sporters met een beperking.
- Instructeurs; dit houdt in de kwaliteit en beschikbaarheid van instructeurs en de mogelijkheden tot opleiden.
- Accommodatie/aanbod/materialen; hierbij gaat het om de toegankelijkheid en capaciteit van de accommodatie, de beschikbaarheid van geschikte materialen/apparaten en de mogelijkheid sporters met een beperking deel te laten nemen aan het sportaanbod.
- Vervoer/bereikbaarheid; hier gaat het onder andere om de beschikbaarheid van een taxi, bushalte of parkeerplaatsen.
- Financiën; hier gaat het om te weinig geld om andere belemmeringen weg te nemen en aangepast aanbod te realiseren.
- Draagvlak; hierbij gaat het bijvoorbeeld over instructeurs die de doelgroep niet willen trainen, andere sporters/bestuur/ondernemer die niet positief staan ten opzichte van sporters met een beperking, te weinig tijd, geen goede samenwerking met externe partijen en/of het niet passen bij de sportaanbieder.

Bij alle drie de typen sportaanbieders staan instructeurs (sportverenigingen 34%, zwemorganisaties 47%, fitnesscentra 28%) en accommodatie (sportverenigingen 23%, zwemorganisaties 30%, fitnesscentra 23%) in de top drie van de meest ervaren belemmeringen. Bij fitnesscentra en zwemorganisaties staat de belemmeringen financiën tevens in de top drie, voor sportverenigingen is dit de belemmering werving en behoud. Wanneer sportaanbieders een bepaalde belemmering ervaren, is hen gevraagd toe te lichten voor welke doelgroep dit een belemmering vormt. De resultaten daarvan zijn weergegeven in tabel 3.1, 3.2 en 3.3.

Sportverenigingen

Het zorgen voor voldoende (gekwificeerde) vrijwilligers, trainers en begeleiders is de grootste belemmering voor sportverenigingen die belemmeringen ervaren (57%, tabel 3.1). Sportverenigingen ervaren voor sporters met een lichamelijke beperking accommodatie/aanbod/materialen ook als een grote belemmering (42%). De grootte van de sportvereniging is vaak van invloed op de ervaren belemmering (niet in tabel). Zo is de accommodatie vaker een belemmering bij kleine sportverenigingen (43%) dan voor grote sportverenigingen (24%). Werving en behoud is vaker een belemmering bij middelgrote (33%) en grote (43%) sportverenigingen dan bij kleine (24%) sportverenigingen (niet in

tabel). Daarnaast zien we dat financiën vaker een belemmering is bij sportverenigingen in zeer stedelijke gemeenten (23%) dan in de overige gemeenten (5-7%; niet in tabel).

Tabel 3.1 Belemmeringen om (meer) sporters met een beperking op te nemen en voor hen aanbod te organiseren/hen te behouden bij sportverenigingen, totaal en naar type beperking (in procenten, maximaal 3 belemmeringen, n=248)

	Totaal (alle beperkingen)	Lichamelijke beperking*	Verstandelijke beperking	Gedragsprobleem
Vrijwilligers, trainers en begeleiders	57	52	59	65
Accommodatie, aanbod en materialen	38	42	25	24
Werving en behoud van de doelgroep	27	22	27	25
Vervoer en bereikbaarheid	18	18	14	11
Financiën	13	13	12	13
Draagvlak	10	9	10	10
Anders	13	14	14	11

Bron: Verenigingspanel zomer 2018.

*Onder lichamelijke beperking vallen de doelgroepen mensen met een motorische beperking, chronische aandoening, visuele beperking en auditieve beperking.

Hieronder zullen wij toelichten wat sportverenigingen onder de in de tabel genoemde belemmeringen verstaan:

- Bij de belemmering ‘vrijwilligers/trainers/begeleiders’ ervaren sportverenigingen vaak een tekort aan (gekwaliceerde) trainers en begeleiders bij alle soorten beperkingen (50%) en een tekort aan vrijwilligers bij een aantal soorten beperkingen (chronische aandoening 68%, auditieve beperking 61%). Een mogelijke reden is dat sporters met dit soort beperkingen meer gespecialiseerde begeleiding nodig hebben, bijvoorbeeld door iemand die gebarentaal kent voor mensen met een auditieve beperking.
- Beperkte capaciteit (42%) is de meest voorkomende belemmering binnen het thema ‘accommodatie/aanbod/materialen’. Dit is voornamelijk een probleem wanneer sportverenigingen het bestaande aanbod willen uitbreiden, want sportverenigingen met sporters met een beperking hebben dit probleem vaker (46%) dan sportverenigingen zonder sporters met een beperking (18%).
- Sportverenigingen die aangeven dat ‘werving/behoud van de doelgroep’ een belemmerende factor is, geven het vaakst aan dat dit komt door geen of te weinig belangstelling vanuit de doelgroep (20%) of onvoldoende kennis over de beperkingen die sporters hebben (21%). Interessant is dat sportverenigingen met sporters met een visuele beperking vaker (85%) aangeven dat ze niet weten waar ze de doelgroep moeten vinden dan sportverenigingen met andere soorten beperkingen (20-55%).
- Ten slotte worden de belemmeringen ‘vervoer/bereikbaarheid’, ‘financiën’ en ‘draagvlak’ door 10 procent of minder van de sportverenigingen benoemd. Wanneer vervoer/bereikbaarheid een belemmering is voor een sportvereniging, dan komt dit meestal doordat er onvoldoende invalidenparkeerplaatsen zijn (30%). Financiële belemmeringen zitten voornamelijk in het te weinig of niet hebben van financiële middelen om sportaanbod op te zetten (44%). En draagvlak is met name een belemmering omdat het opzetten van het aanbod teveel tijd kost (40%).

Zwemorganisaties

Zwemorganisaties die belemmeringen ervaren om (meer) sporters met een beperking op te nemen en voor hen aanbod te organiseren/behouden ervaren het vaakst een belemmering met 'instructeurs' (tabel 3.2). Deze belemmering wordt vaker genoemd door kleine (57%) en middelgrote (54%) dan door grote zwemorganisaties (32%, niet in tabel). Voor mensen met een lichamelijke beperking is 'accommodatie/aanbod/materialen' daarna de meest genoemde belemmering, en voor de doelgroepen verstandelijke beperking en gedragsproblemen is dat de belemmering financiën.

Tabel 3.2 Belemmeringen om (meer) sporters met een beperking op te nemen en voor hen aanbod te organiseren/hen te behouden bij zwemorganisaties, totaal en naar type beperking (in procenten, maximaal 3 belemmeringen, n=291)

	Totaal (alle beperkingen)	Lichamelijke beperking*	Verstandelijke beperking	Gedragsprobleem
Instructeurs	53	53	60	63
Accommodatie, aanbod en materialen	38	40	26	20
Financiën	32	36	35	37
Vervoer en bereikbaarheid	19	23	19	12
Werving en behoud van de doelgroep	19	19	20	16
Draagvlak	5	4	5	2
Anders	3	3	4	4

Bron: onderzoek onder zwemorganisaties 2018.

* Onder lichamelijke beperking vallen de doelgroepen mensen met een motorische beperking, chronische aandoening, visuele beperking en auditieve beperking.

Hieronder zullen wij toelichten wat zwemorganisaties onder de in de tabel genoemde belemmeringen verstaan:

- Zoals benoemd vormen 'instructeurs' het vaakst een belemmering voor zwemorganisaties. Meestal is dit omdat er te weinig (gekwificeerde) instructeurs zijn die het sportaanbod kunnen opzetten en begeleiden (91%).
- Ook 'accommodatie/aanbod/materialen' vormt regelmatig een belemmering. Bij de meeste zwemorganisaties gaat het dan om beperkte capaciteit van de accommodatie (56%) of het gebrek aan de juiste materialen (38%). Kleine zwemorganisaties hebben vaker beperkte capaciteit (91%) dan middelgrote zwemorganisaties (43%).
- 'Financiën' als belemmering betekent vaak een gebrek of tekort aan financiële middelen om aangepast aanbod op te zetten (41%), te weinig rendement voor de investering die dit vraagt van de organisatie (39%), geen of te weinig financiële middelen om cursussen/trainingen voor instructeurs te betalen (38%) en dat sporters met een beperking (of hun ouders) onvoldoende financiële middelen hebben (38%).
- Ten slotte worden ook de belemmeringen 'vervoer en bereikbaarheid', 'werving en behoud van de doelgroep' en 'draagvlak' door 19 procent of minder van de zwemorganisaties benoemd. Belemmeringen in werving en behoud hebben te maken met te weinig sporters met beperkingen die zich melden bij de organisatie (71%) en dat ze niet weten hoe en waar ze de doelgroep moeten bereiken (37%). Vervoer en bereikbaarheid blijkt voornamelijk een belemmering wanneer er geen nabije bushalte is (49%) of wanneer de regiotaxi niet op tijd rijdt (43%). Draagvlak wordt door 5 procent van de zwemorganisaties genoemd en meestal is er dan geen of te weinig externe ondersteuning voorhanden (zoals gemeente, buurtsportcoach,

sportservicebureau, etc., 53%) en/of geen goede samenwerking met organisaties die de doelgroep kunnen bereiken (33%).

Fitnesscentra

Van de fitnesscentra die belemmeringen ervaren om (meer) sporters met een beperking op te nemen en voor hen aanbod te organiseren/behouden, vormt 'instructeurs' de grootste belemmering bij alle doelgroepen, gevolgd door 'financiën' (tabel 3.3). Een belemmering rondom instructeurs wordt vooral ervaren voor sporters met een verstandelijke beperking (37%) of een gedragsprobleem (33%).

'Accommodatie, aanbod en materialen' is juist meer een belemmering als het gaat om sporters met een lichamelijke beperking (26%).

Tabel 3.3 Belemmeringen om (meer) sporters met een beperking op te nemen en voor hen aanbod te organiseren/hen te behouden bij fitnesscentra (in procenten, maximaal 3 belemmeringen, n=125)

	Totaal (alle beperkingen)	Lichamelijke beperking*	Verstandelijke beperking	Gedragsprobleem
Instructeurs	39	28	37	33
Financiën	36	39	42	46
Werving en behoud van de doelgroep	26	25	27	24
Accommodatie, aanbod en materialen	31	26	15	15
Vervoer en bereikbaarheid	18	19	19	9
Draagvlak	17	12	19	18
Anders	3	3	2	1

Bron: onderzoek onder fitnesscentra 2018.

* Onder lichamelijke beperking vallen de doelgroepen mensen met motorische beperking, chronische aandoening, visuele beperking en auditieve beperking.

Hieronder zullen wij toelichten wat fitnesscentra onder de in de tabel genoemde belemmeringen verstaan:

- Het gebrek aan instructeurs vormt de grootste belemmering bij fitnesscentra, meestal doordat er te weinig (gekwalficeerde) instructeurs zijn om het aanbod op te zetten en te begeleiden (57%).
- Fitnesscentra geven aan dat 'financiën' voornamelijk een belemmering is doordat sporters met een beperking (of hun ouders) onvoldoende financiële middelen hebben (67%) of zij zelf over te weinig middelen beschikken om aangepast aanbod op te zetten (46%). Verder wordt te weinig rendement genoemd voor de investering die dit vraagt van het centrum (41%) en zijn er geen of te weinig financiële middelen om cursussen/trainingen voor instructeurs te betalen en/of extra instructeurs in te zetten (39%). Financiële belemmeringen in de vorm van te weinig financiële middelen om aanbod op te zetten en te weinig rendement komen vaker voor bij middelgrote fitnesscentra (respectievelijk 71% en 64%) dan bij kleine fitnesscentra (respectievelijk 27% en 18%). Financiële belemmeringen in de vorm van te weinig middelen voor extra scholing voor instructeurs komt vaker voor bij middelgrote fitnesscentra (64%) dan bij grote fitnesscentra (24%).
- Wanneer 'werving en behoud van de doelgroep' als een belemmering wordt ervaren, is dat omdat onvoldoende kennis bij fitnesscentra is over waar ze de doelgroep moeten bereiken

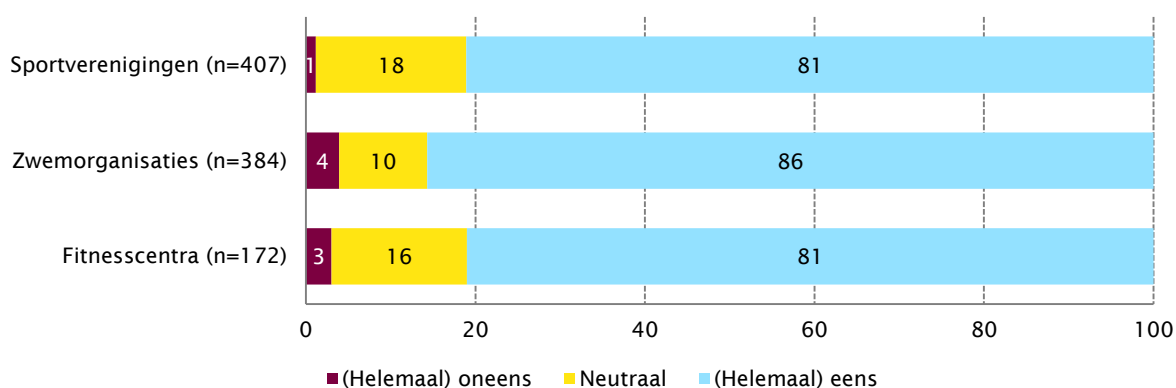
(61%). Tevens geven de centra aan dat er momenteel weinig sporters met een beperking lid zijn van hun fitnesscentrum (45%).

- Wat betreft ‘accommodatie/aanbod/materialen’ ervaren de fitnesscentra diverse belemmeringen, zoals een accommodatie die niet geschikt/toegankelijk is voor sporters met een beperking (38%), beperkte capaciteit (31%) of het niet beschikken over de juiste toestellen (26%).
- Ten slotte worden de belemmeringen ‘vervoer en bereikbaarheid’ en de belemmering ‘draagvlak’ beide door 13 procent van de fitnesscentra benoemd. De fitnesscentra die vervoer/bereikbaarheid hebben aangegeven als belemmering, geven aan dat er geen bushalte in de buurt is (43%) of dat de regiotaxi niet op tijd rijdt (38%). Een gebrek aan draagvlak komt doordat er geen goede samenwerking is met organisaties die de doelgroep kunnen bereiken (48%) of een tekort aan externe ondersteuning (zoals gemeente, buurtsportcoach of sportservicebureau; 43%).

3.4 Maatschappelijke verantwoordelijkheid

De meeste sportverenigingen, zwemorganisaties en fitnesscentra vinden dat ze een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben (figuur 3.5).

Figuur 3.5 Stelling: de organisatie heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid (naar type sportorganisatie, in procenten)

Bron: Verenigingspanel zomer 2018; onderzoek onder zwemorganisaties 2018; en fitnesscentra 2018.

Behalve bovenstaande stelling hebben alle sportaanbieders stellingen gekregen toegespitst op hun tak van sport. De antwoorden op die stellingen zijn te zien in figuur 3.6.

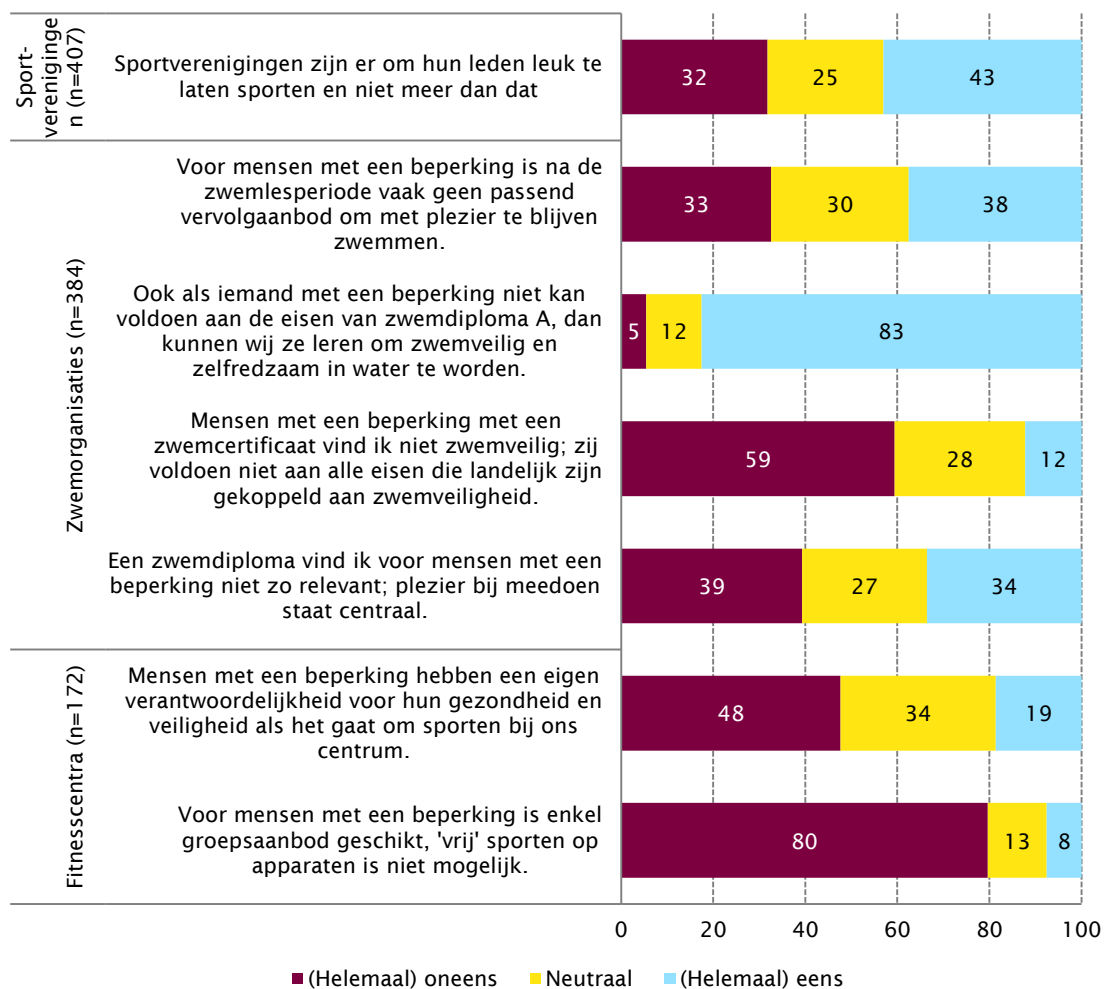
Twee vijfde van de sportverenigingen (43%) vindt dat ze niet meer hoeven te doen dan sporters leuk te laten sporten (figuur 3.6). Aangezien ook 81 procent van de sportverenigingen aangaf een maatschappelijke verantwoordelijkheid te voelen, betekent dit wellicht dat verenigingen hun inzet om mensen (met een beperking) leuk te laten sporten als hun maatschappelijke verantwoordelijkheid zien.

De meeste zwemorganisaties (83%) vinden dat ze mensen met een beperking kunnen leren hoe ze veilig en zelfredzaam in het water worden, ook als deze mensen niet kunnen voldoen aan de eisen voor de zwemdiploma A (figuur 3.6). Het leren van veilig zwemmen kan voor zwemorganisaties een stimulerende factor zijn om aangepast sportaanbod op te zetten voor mensen met een beperking. Aansluitend hierop

vindt een derde (34%) van de zwemorganisaties dat plezier belangrijker is voor mensen met een beperking dan het behalen van een diploma. 38 procent van de zwemorganisaties vindt dat na het behalen van het zwemdiploma er geen passend zwemaanbod meer is voor mensen met een beperking.

Bijna de helft van fitnesscentra (48%) vindt dat de verantwoordelijkheid voor gezondheid en veiligheid tijdens het sporten niet bij de sporters zelf ligt (figuur 3.6). Daarnaast vindt de meerderheid van de fitnesscentra (80%) dat sporters met een beperking 'vrij' kunnen sporten op de apparaten, en niet zijn beperkt tot alleen groepslessen. Toch heeft de meerderheid (83%) van fitnesscentra specifiek aanbod voor sporters met een beperking (zie paragraaf 2.2).

Figuur 3.6 Stellingen ten aanzien van de mogelijkheden tot sporten voor sporters met een beperking bij sportaanbieders, naar type sportorganisatie (in procenten)

Bron: Verenigingspanel zomer 2018; onderzoek onder zwemorganisaties 2018; en fitnesscentra 2018.

4. Ondersteuning

Dit hoofdstuk gaat over welke kennis en ondersteuning sportaanbieders hebben gekregen en nodig hebben om sportaanbod voor sporters met een beperking te ontwikkelen en (structureel) in te bedden in de organisatie. Vervolgens komen tips van sportaanbieders aan bod waar andere sportaanbieders op kunnen letten bij het verwelkomen van sporters met een beperking.

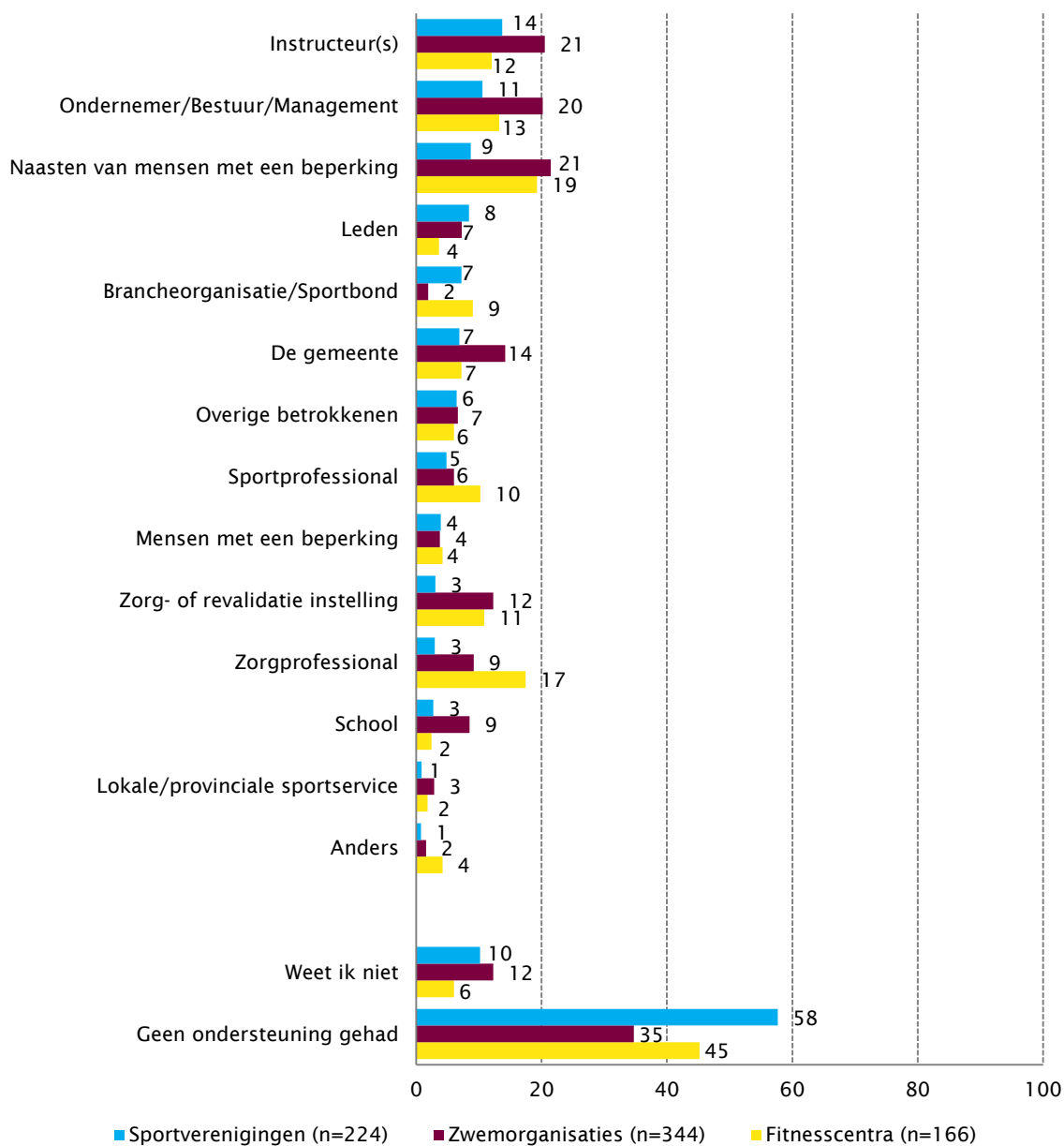
4.1 Verkregen ondersteuning

De meerderheid van de sportverenigingen (58%), een derde van de zwemorganisaties (35%) en ruim twee vijfde van de fitnesscentra (45%) met sporters met een beperking heeft geen ondersteuning gehad tijdens het werven van sporters en het opzetten van aanbod voor sporters met een beperking (figuur 4.1). Bij de sportaanbieders komt ondersteuning bij het opzetten van sportaanbod meestal van de instructeurs, het bestuur/management en de naasten van mensen met een beperking.

Kleine sportverenigingen hebben vaker geen ondersteuning gehad (68%) dan grote (56%) en middelgrote (31%) sportverenigingen (niet in figuur). Grote zwemorganisaties melden vaker dat zij ondersteund worden door scholen (14%) en zorg- of revalidatie instellingen (21%) dan middelgrote zwemorganisaties (respectievelijk 10% en 7%; niet in figuur). Grote fitnesscentra hebben vaker ondersteuning van naasten (25%) en zorg- of revalidatie instellingen (15%) dan kleine fitnesscentra (respectievelijk 9% en 2%; niet in figuur).

Fitnesscentra die jeugdfitness aanbieden, krijgen vaker ondersteuning van ouders dan overige fitnesscentra (respectievelijk 27% en 11-20%, niet in figuur). Tevens melden sportverenigingen uit zeer stedelijke gemeenten vaker dat zij ondersteuning vanuit de gemeente krijgen tijdens het opzetten van aanbod voor mensen met een beperking dan sportverenigingen uit overige gemeenten (respectievelijk 18% en 2-9%, niet in figuur). Binnen zwemorganisaties beïnvloedt het type organisatie welke soort ondersteuning is verkregen (niet in figuur). Zwemscholen (43%) en zwemverenigingen (49%) hebben vaker geen ondersteuning gehad dan zwembaden (24%). Zwembaden hebben vaker ondersteuning van een zorgprofessional (15%), de gemeente (19%) en een zorg- of revalidatie-instelling (20%) dan zwemscholen (respectievelijk 6%, 5% en 10%). Ook worden zwembaden vaker ondersteund door het management/bestuur van de organisatie (27%), zorgprofessionals (15%) en scholen (12%) dan zwemverenigingen (respectievelijk 9%, 1% en 1%).

Figuur 4.1 Van wie ondersteuning gekregen tijdens opzet van sportaanbod voor sporters met een beperking bij sportaanbieders met ten minste één lid met een beperking, naar type sportaanbieder (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

Bron: Verengingspanel zomer 2018; onderzoek onder zwemorganisaties 2018; onderzoek onder fitnesscentra 2018.

* In deze figuur zijn sportverenigingen opgenomen waar zowel mensen met een beperking als mensen zonder beperking sporten, dus exclusief de sportverenigingen speciaal voor sporters met een beperking.

4.2 Benodigde ondersteuning

De meeste sportaanbieders hebben aanvullende ondersteuning nodig om (meer) sporters met een beperking te laten deelnemen in de organisatie (figuur 4.2). Fitnesscentra zeggen op meer vlakken

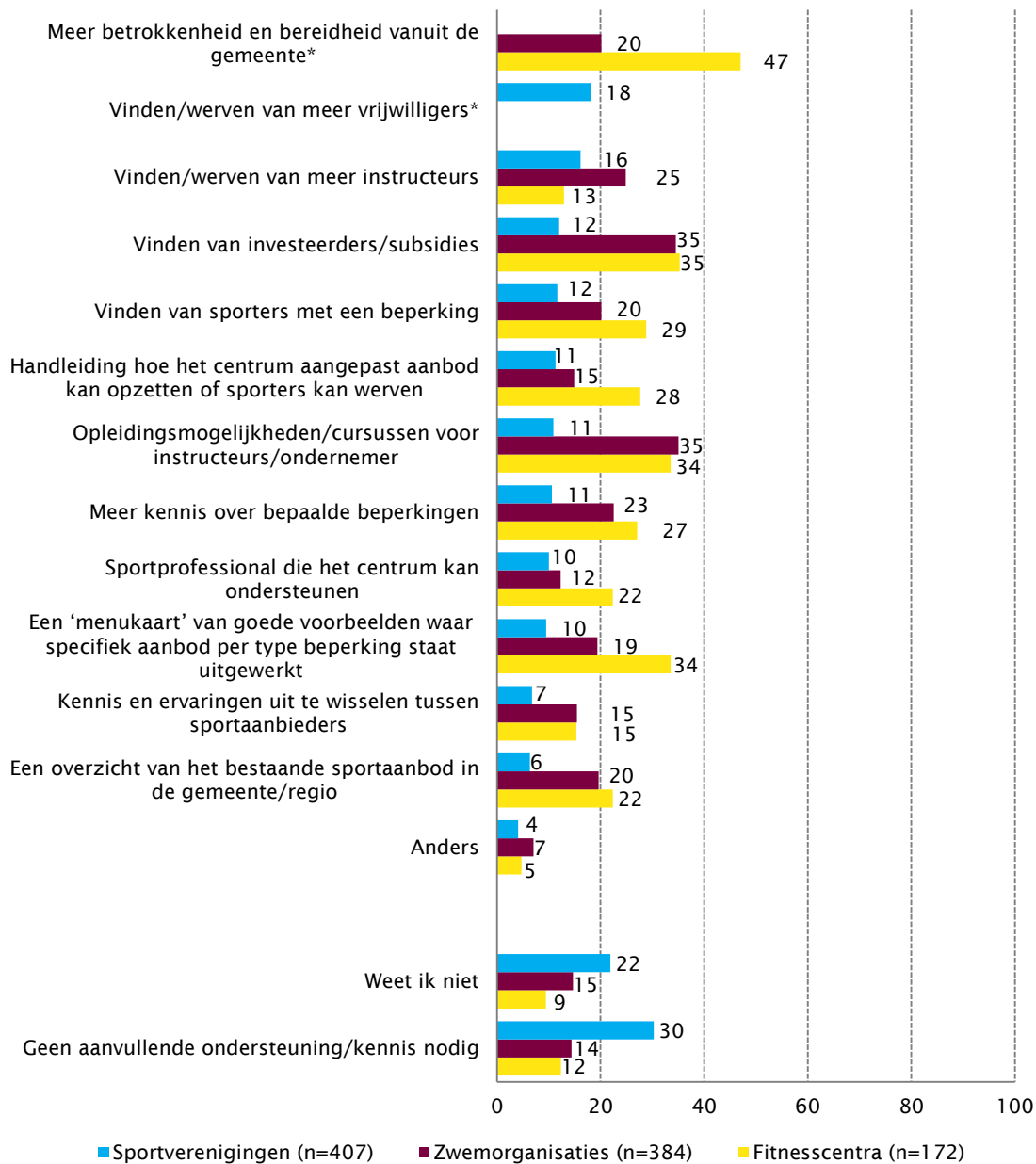
ondersteuning nodig te hebben dan andere sportaanbieders. De kennis en ondersteuning die nodig is om sportaanbod voor de doelgroep te ontwikkelen verschilt per soort sportaanbieder. De verschillen lichten we hieronder uitgebreider toe.

30 procent van de sportverenigingen vindt dat ze geen aanvullende ondersteuning of kennis nodig heeft om (meer) sporters met een beperking op te nemen in hun sportvereniging (figuur 4.2). Van de sportverenigingen die behoefte hebben aan ondersteuning en kennis, is de benodigde ondersteuning divers. De grootste behoefte bestaat aan ondersteuning bij het vinden van meer vrijwilligers (18%) en instructeurs (16%). Bijna een kwart (22%) van de sportverenigingen weet niet wat voor soort ondersteuning ze nodig heeft. Sportverenigingen met sporters met een beperking willen vaker ondersteuning van een sportprofessional (14%), de mogelijkheid om kennis uit te wisselen met andere verenigingen (11%) en hulp bij het vinden van sponsors/subsidies (16%) dan sportverenigingen zonder sporters met een beperking (respectievelijk 5%, 2% en 6%, niet in figuur).

De behoefte aan ondersteuning en kennis bij zwemorganisaties is gevarieerd. Opleidingsmogelijkheden voor instructeurs en het vinden van subsidies zijn het meest genoemd (beide 35%). Grote (23%) en middelgrote (21%) zwemorganisaties willen vaker meer betrokkenheid vanuit de gemeente dan kleine zwemorganisaties (12%, niet in figuur). Ook zwemscholen (33%) en zwembaden (22%) willen vaker meer betrokkenheid vanuit de gemeente dan zwemverenigingen (11%, niet in figuur). Zwemscholen (21%) en zwembaden (28%) hebben meer behoefte aan een overzicht van bestaand sportaanbod in de regio dan zwemverenigingen (4%, niet in figuur). Zwemverenigingen (41%) hebben meer behoefte aan ondersteuning bij het vinden/werven van geschikte instructeurs dan zwemscholen (20%) en zwembaden (22%, niet in figuur). Zwemorganisaties met sporters met een beperking in de zwemles willen vaker opleidingsmogelijkheden voor instructeurs (38%), hulp met het vinden van subsidies (37%) en hulp met het vinden van sporters met een beperking (22%) dan zwemorganisaties zonder sporters met een beperking in de zwemles (respectievelijk 21%, 21% en 10%, niet in figuur).

De meerderheid van de fitnesscentra wil aanvullende kennis en ondersteuning tijdens het opzetten van aanbod voor sporters met een beperking (82%, figuur 4.2). De meest genoemde benodigde ondersteuning is meer betrokkenheid en bereidheid vanuit de gemeente (47%). Dit komt vaker voor bij fitnesscentra in matig stedelijke gemeenten (57%) dan in zeer sterk stedelijke gemeenten (27%, niet in figuur). Verder wil een groot deel van de fitnesscentra ondersteuning bij het vinden van subsidies en investeerders (35%). Fitnesscentra met sporters met een beperking hebben geen andere behoeften aan ondersteuning dan fitnesscentra zonder sporters met een beperking.

Figuur 4.2 Benodigde ondersteuning bij opzet van sportaanbod voor sporters met een beperking volgens naar type sportaanbieder (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Bron: Verengingspanel zomer 2018; onderzoek onder zwemorganisaties 2018; onderzoek onder fitnesscentra 2018.

* Vinden/werven van vrijwilligers was geen antwoordoptie bij zwemorganisaties en fitnesscentra. Meer betrokkenheid vanuit de gemeente was geen antwoordoptie bij sportverenigingen.

4.3 Advies aan andere sportaanbieders

Aan sportaanbieders met sporters met een beperking is gevraagd wat ze andere sportaanbieders die aanbod willen opzetten voor sporters met een beperking zouden afraden. Niet elke sportaanbieder kan concreet advies geven over wat ze zouden afraden (36% van de sportverenigingen, 52% van de zwemorganisaties en 57% van de fitnesscentra). De meerderheid van de sportaanbieders die wel antwoord kon geven op deze vraag gaf een aanrader in plaats van een afrader.

Van sportverenigingen die wel advies hebben, benoemt drie kwart het belang van genoeg vrijwilligers en kader (75%). Verder raden veel sportverenigingen aan om sporters met een beperking op dezelfde manier te behandelen (70%) en om klein te beginnen (56%).

Zwemorganisaties bevelen aan om niet zomaar te starten met aanbod voor sporters met een beperking (25%); voorbereiding en planning zijn voorwaarden tot succesvol opzetten van het aanbod. Verder wordt aangeraden om apart aanbod op te richten en kleinere groepen te creëren (20%) en om direct met goede begeleiding te beginnen (15%).

Om sportaanbod in te bedden bij fitnesscentra, is het volgens 36 procent van de fitnesscentra belangrijk dat centra die starten met aanbod direct voldoende goede begeleiding hebben. Verder adviseren fitnesscentra om het niet voor het geld te doen (9%).

Slechts een klein aandeel van de sportaanbieders heeft eerder belemmeringen ervaren die nu niet meer spelen bij de werving of het behoud van sporters met een beperking (7% van de sportverenigingen, 9% van de zwemorganisaties en 19% van de fitnesscentra). De sportaanbieder die hun belemmeringen opgelost hebben, hebben het volgende gedaan:

- Om sporters met een beperking beter te kunnen bereiken, hebben sportverenigingen samengewerkt met zorginstellingen en onderwijsinstellingen, zijn ze in gesprek gegaan met ouders en begeleiders van sporters met een beperking en/of hebben ze geadverteerd via krant, facebook, website of flyers bij kinderopvang, consultatiebureau of sportevenementen. Fitnesscentra hebben eerdere belemmeringen met betrekking tot werving en lidmaatschap aangepakt door contact te zoeken met de gemeente en/of de buurtsportcoach, samen te werken met andere sportorganisaties, een commissie op te zetten met het doel om sporters met een beperking te werven/aanbod te realiseren en een deskundige in te schakelen.
- Om problemen met de accommodatie op te lossen hebben sportverenigingen de toegankelijkheid meegenomen tijdens een geplande renovatie, speeltijden ingekort en via een samenwerking met de gemeente voor voldoende parkeermogelijkheden gezorgd. Zwemorganisaties losten dit op door met de doelgroep rekening te houden tijdens het verbouwen en/of kleine zaken aan te passen om de accommodatie meer toegankelijk te maken (zoals een tillift).
- Het tekort aan financiële middelen wordt door sportverenigingen aangepakt door extra subsidies aan te vragen voor het opzetten van sportaanbod. Dit wordt wel gezien als een tijdelijke oplossing. Zwemorganisaties kiezen er soms voor om een samenwerking aan te gaan met de gemeente, waaruit bijvoorbeeld voortkwam dat de zwemorganisatie het eerste jaar zelf moest financieren en dat de gemeente daarna ging kijken of een subsidie mogelijk was.
- Om belemmeringen met betrekking tot te weinig instructeurs aan te pakken, hebben zwemorganisaties ingezet op veel promotie voor nieuwe instructeurs.

5. Conclusies en aanbevelingen

In deze rapportage beschrijven we de resultaten van een onderzoek onder sportverenigingen, zwemaanbieders en fitnesscentra. Het doel was om te kijken wat extra op de sportaanbieders afkomt wanneer zij aanbod voor mensen met een beperking realiseren ten opzichte van regulier aanbod voor mensen zonder beperking, de zogenaamde meervraag. We hebben bekeken in welke mate sportaanbieders sportaanbod voor sporters met een beperking hebben en op welke manier dit is georganiseerd, wat motieven en drempels zijn van sportaanbieders en in hoeverre zij ondersteuning krijgen of nodig hebben bij de opzet van (toekomstig) aanbod voor mensen met een beperking. In dit hoofdstuk worden eerst de hoofdvragen van het onderzoek beantwoord en vervolgens algemene conclusies geformuleerd. Daarna formuleren we een aantal aanbevelingen.

5.1 Antwoorden op hoofdvragen

In welke mate hebben sportaanbieders sporters met een beperking?

De overgrote meerderheid van de zwemorganisaties en fitnesscentra en ongeveer de helft van de sportverenigingen heeft sporters met een beperking als lid/deelnemer. Gemiddeld gaat het per sportaanbieder om tussen de 5 en de 7 procent van het totaal aantal sporters bij een sportaanbieder. Bij sportverenigingen is de groep sporters met een motorische beperking groter dan de groepen met andersoortige beperkingen. Bij zwemorganisaties is dit de groep sporters met gedragsproblemen. En bij fitnesscentra is dat de groep sporters met een chronische aandoening en/of motorische beperking.

Op welke wijze is het sportaanbod voor sporters met een beperking binnen sportaanbieders georganiseerd en ingebed in de organisatie?

Een klein deel van de sportverenigingen waar zowel sporters met als zonder beperking sporten heeft aparte groepen voor sporters met een beperking (16%) en bij de helft van de sportverenigingen is het aanbod voor de doelgroep nog niet structureel ingebed in de organisatie (50%). Ongeveer de helft van de zwemorganisaties met sporters met een beperking (49%) heeft specifiek aanbod voor sporters met een beperking. Vaak is dit een specifieke zwemlesgroep. Bij 29 procent van die zwemorganisaties is het aanbod voor de doelgroep nog niet structureel. De meeste fitnesscentra met sporters met een beperking (83%) hebben wel specifiek aanbod of één op één begeleiding voor sporters met een beperking. Bij fitnesscentra heeft 36 procent het aanbod (nog) niet structureel gemaakt.

De bereidheid om meer sporters met een beperking te laten deelnemen in de sportorganisatie is bij de drie soorten sportaanbieders ruimschoots aanwezig. Sportverenigingen en zwemorganisaties zijn minder overtuigd dan fitnesscentra over de mogelijkheid om dit ook te realiseren. Sportaanbieders zijn het minst overtuigd van de mogelijkheid om meer sporters met een visuele beperking op te nemen.

Met welke wensen en behoeften c.q. randvoorwaarden moeten sportaanbieders rekening houden als zij sporters met een beperking willen verwelkomen dan wel sportaanbod voor deze groep willen ontwikkelen?

Zwemorganisaties en fitnesscentra hebben over het algemeen vaker aangepaste vormen van aanbod of trainers/begeleiders specifiek voor de doelgroep dan sportverenigingen. De meerderheid van de sportverenigingen biedt het sportaanbod niet in een aangepaste vorm aan. 16 procent heeft een aangepast aantal begeleiders, 13 procent aangepaste spelregels en 10 procent aangepast sport- en spelmateriaal. Dat ligt in dezelfde lijn met het percentage verenigingen dat aparte groepen heeft voor mensen met een beperking (16%). Ook heeft de meerderheid van deze sportverenigingen geen specifiek

kader voor sporters met een beperking (75%). Zwemorganisaties met sporters met een beperking hebben regelmatig een aangepaste manier van aanbod voor sporters met een beperking, het vaakst in de vorm van aangepaste groepsmaat (50%), aantal instructeurs (46%) en aangepaste watertemperatuur (42%). Bovendien heeft een kleine meerderheid van deze zwemorganisaties specifiek kader voor sporters met een beperking, door speciaal opgeleide instructeurs en begeleiders in dienst te hebben voor de zwemlessen (56%) of voor het 'vrij' zwemmen (10%). Ook fitnesscentra met sporters met een beperking hebben vaker dan sportverenigingen een aangepast aantal begeleiders (31%) voor mensen met een beperking. 44 procent heeft geen aanpassingen gedaan voor sporters met een beperking. De meerderheid van de fitnesscentra heeft specifiek kader in de vorm van extra begeleiding voor sporters met een beperking, 39 procent heeft dit nog niet.

Tussen de grootte van een sportvereniging, het gemiddeld aantal sporters met een beperking, het hebben van specifiek kader en het hebben van aparte groepen voor sporters met een beperking is een verband te zien: hoe groter de verenigingen, hoe meer leden met een beperking, hoe vaker specifiek kader en hoe vaker aparte groepen. Bij zwemorganisaties bestaat zo een verband tussen het gemiddeld aantal sporters met een beperking, het hebben van specifiek kader en het hebben van specifiek aanbod voor sporters met een beperking. Bij fitnesscentra is geen verband gevonden tussen deze aspecten.

Het initiatief om sportaanbod voor sporters met een beperking op te zetten komt bij de drie typen sportaanbieders het vaakst van de sportaanbieder zelf. Ook naasten van mensen met een beperking nemen regelmatig het initiatief om aanbod op te zetten.

Welke factoren spelen een stimulerende rol voor sportaanbieders om sporters met een beperking te verwelkomen of sportaanbod te ontwikkelen?

De meerderheid van alle sportaanbieders voelt een maatschappelijke verantwoordelijkheid om sportaanbod voor sporters met een beperking aan te bieden. Zwemorganisaties en fitnesscentra geven aan dat als sporters met een beperking al tot hun doelgroep horen, dit een motief is om nog meer sporters met een beperking te verwelkomen (beiden 64%). Sportverenigingen en fitnesscentra zien de kans op ledengroei daarnaast als motivatie (respectievelijk 38% en 50%) en bij zwemorganisaties en fitnesscentra spelen naasten van mensen met een beperking een stimulerende rol bij het opnemen van sporters met een beperking in de organisatie (respectievelijk 36% en 28%).

Sportaanbieders benoemen goede sfeer, draagvlak binnen de organisatie, een goed kader en extra begeleiding en aandacht voor de doelgroep als belangrijkste succesfactoren voor het verwelkomen en behouden van sporters met een beperking. Voor het opzetten van aanbod voor sporters met een beperking worden grotendeels dezelfde succesfactoren genoemd. Als aanvulling wordt nog een goed netwerk en samenwerking genoemd als één van de belangrijkste succesfactoren voor het opzetten van aanbod.

Welke factoren spelen een belemmerende rol voor sportaanbieders om sporters met een beperking te verwelkomen of sportaanbod te ontwikkelen?

Sportverenigingen, zwemorganisaties en fitnesscentra noemen deels dezelfde belemmerende factoren bij het verwelkomen en behouden van sporters met een beperking en het opzetten van aanbod, maar hebben ook ieder hun eigen specifieke belemmeringen. Instructeurs (34%), accommodatie, aanbod en materialen (23%) en werving en behoud van de doelgroep (16%) vormen de grootste belemmeringen voor sportverenigingen. De meerderheid van de sportverenigingen meldt dat ze onvoldoende menskracht heeft. Zwemorganisaties ervaren het vaakst belemmeringen omtrent instructeurs (47%), accommodatie,

aanbod en materialen (30%), en financiën (28%). Verder is het wellicht een belemmerende factor dat een derde (38%) van de zwemorganisaties van mening is dat zwemactiviteiten (buiten zwemles om) niet passend zijn voor mensen met een beperking. Dit kan een reden zijn waarom zij geen zwemaanbod voor de doelgroep opzetten. De meerderheid van de fitnesscentra vindt dat 'vrij' sporten mogelijk is voor sporters met een beperking (80%). Fitnesscentra ervaren instructeurs (28%), financiën (27%) en werving en behoud van de doelgroep (19%) als de grootste belemmeringen.

Wat zijn (niet) werkzame elementen in de ontwikkeling en (structurele) inbedding van sportaanbod voor mensen met een beperking?

Bij de meeste sportaanbieders is het aanbod voor de doelgroep structureel ingebed in de organisatie. Bij de sportaanbieders die het aanbod voor sporters met een beperking structureel hebben ingebed, is de vaakst genoemde manier om dat te realiseren door de verantwoording neer te leggen bij bepaalde personen in de organisatie (sportverenigingen 21%, zwemorganisaties 43% en fitnesscentra 42%, van de sportaanbieders met sporters met een beperking). Andere manieren om aanbod structureel in te bedden is volgens de sportaanbieders door samen te werken met externe organisaties (sportverenigingen 3%, zwemorganisaties 24% en fitnesscentra 21%) en om gehandicaptensport op te nemen als doelstelling van de organisatie (sportverenigingen 5%, zwemorganisaties 9% en fitnesscentra 5%).

Om sportaanbod voor sporters met een beperking in te bedden in een organisatie, adviseren sportverenigingen om voldoende vrijwilligers te betrekken. Verder adviseren ze om de doelgroep niet apart of speciaal te behandelen, maar om deze sporters te integreren in de sportvereniging. Dit draagt bij aan de goede sfeer die als succesfactor is genoemd. Bovendien wordt geadviseerd om klein te beginnen en niet te veel te verwachten. Een klein begin kan voor een goede onderbouwing zorgen, zodat later uitbreiden makkelijker is. Zwemorganisaties met sporters met een beperking adviseren andere organisaties die sporters met een beperking willen verwelkomen om niet zomaar te beginnen. Het advies is het oprichten onderbouwd te doen en het structureel neer te zetten met een sterk kader. Volgens zwemorganisaties zijn kleine groepen en goede begeleiding essentieel. Het advies van fitnesscentra is vergelijkbaar met dat van zwemorganisaties. Ook adviseren fitnesscentra om niet zomaar te starten en voor voldoende en goede begeleiding te zorgen bij het uitvoeren van sportaanbod. Fitnesscentra en zwembaden adviseren daarnaast om het sportaanbod niet voor het geld op te zetten.

Volgens sportaanbieders helpt het bij het werven en behouden van sporters met een beperking om contact te zoeken met de gemeente of buurtsportcoach, naasten van mensen met een beperking in te zetten, samen te werken met andere organisaties, te adverteren en een groep op te zetten binnen de eigen organisatie die eventuele belemmeringen aanpakt. Samenwerken, behoeften van sporters met een beperking mee te nemen tijdens renovaties/verbouwing, inkorten van speeltijden en veel promotie voor nieuwe instructeurs zijn ook manieren om belemmeringen rondom de financiën, accommodatie en instructeurs aan te pakken.

Welke kennis en ondersteuning hebben sportaanbieders nodig om sportaanbod voor mensen met een beperking te ontwikkelen en (structureel) in te bedden in de organisatie?

Een groot deel van sportaanbieders met sporters met een beperking is niet ondersteund tijdens de werving en het opzetten van aanbod voor deze sporters (sportverenigingen 58%, zwemorganisaties 35% en fitnesscentra 45%). Aan alle sportaanbieders, zowel ervaren als onervaren met de doelgroep, is gevraagd of zij nog ondersteuning nodig hebben. De behoefte aan kennis en ondersteuning om meer sporters met een beperking te werven verschilt tussen de drie typen sportaanbieders. Met name fitnesscentra willen graag meer betrokkenheid en bereidheid vanuit gemeenten (47%). Ook zoeken zij

ondersteuning in het vinden van subsidies of investeerders (35%). Sportverenigingen willen graag ondersteuning bij het vinden/werven van geschikte vrijwilligers (18%) en trainers (16%). Zwemorganisaties willen graag opleidingsmogelijkheden en cursussen voor instructeurs (13%), en ondersteuning in het vinden van subsidies of investeerders (13%).

5.2 Algemene conclusies

Veel sportaanbieders (97% van de fitnesscentra, 90% van de zwemorganisaties en 55% van de sportverenigingen) hebben sporters met een beperking als lid/deelnemer. Gemiddeld gaat het per sportaanbieder om tussen de 5 en de 7 procent van het totaal aantal sporters bij een sportaanbieder. Een groot deel van de sportaanbieders meldt dat ze bereid zijn om (meer) sporters met een beperking op te nemen in hun organisatie. Bij een deel van deze organisaties is nog wel twijfel of dit ook echt tot de mogelijkheden behoort. Bij sportaanbieders liggen dus kansen tot groei van het aantal sporters met een beperking dat sport. Op dit moment blijkt dat nog redelijk vaak mensen met een beperking of hun naasten zelf het initiatief nemen en een sportaanbieder benaderen om te kunnen sporten. Daarnaast is het sportaanbod voor sporters met een beperking lang niet altijd structureel ingebed in de organisatie. Om te zorgen dat in de toekomst meer structureel sportaanbod ontstaat, is het belangrijk om belemmeringen aan te pakken en kennis te vergroten bij sportaanbieders over sporters met diverse soorten beperkingen. Sportaanbieders missen naar eigen zeggen kennis over: het werven van instructeurs/trainers (en voor sportverenigingen vrijwilligers), de manier waarop de sportaanbieder aangepast aanbod kan opzetten en leden kan werven, specifieke beperkingen en overig sportaanbod in de regio voor de doelgroep. Ook ervaren sportaanbieders belemmeringen ten aanzien van de beperkte betrokkenheid en bereidheid vanuit gemeenten, geringe mogelijkheden om sponsors, subsidies of investeerders te werven en de weinig mogelijkheden voor het opleiden van trainers/instructeurs. Volgens sportaanbieders die al aanbod voor de doelgroep hebben, is het al hebben van aanbod één van de belangrijkste motieven om meer mensen op te nemen. Om sportaanbieders te helpen meer sporters op te nemen kan worden ingespeeld op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid, iets wat voor sportaanbieders een andere belangrijke reden is mensen met een beperking binnen hun organisatie te verwelkomen. Wanneer een sportaanbieder aanbod wil gaan opzetten, is het van groot belang dat een goede sfeer bij de sportaanbieder wordt gecreëerd en goed kader wordt aangetrokken of opgeleid om sporters met een beperking goed te kunnen begeleiden. Sportaanbieders geven aan dat samenwerken met andere organisaties nuttig is bij het opzetten van nieuw aanbod.

In dit onderzoek hebben we gekeken naar wat de meervraag is van mensen met een beperking aan sportaanbieders en hoe sportaanbieders daarop inspelen. Voor bepaalde zaken, zoals een goede sfeer, moeten sportaanbieders altijd zorgen, ongeacht of hun leden/deelnemers een beperking hebben of niet. Aanpassingen aan de omgeving lijken voor sportverenigingen geen voorwaarde te zijn om mensen met een beperking op te nemen, terwijl dat voor zwemorganisaties en in iets mindere mate fitnesscentra wel zo lijkt te zijn. Zwemorganisaties hebben relatief vaak aanpassingen gedaan aan bijvoorbeeld groeps grootte, aantal begeleiders en watertemperatuur. Fitnesscentra hebben relatief vaak specifiek aanbod waaraan mensen met een beperking kunnen deelnemen. Zwemorganisaties en fitnesscentra hebben vaker specifiek (opgeleid) kader dan sportverenigingen. Het is dus afhankelijk van de situatie en de sport of en welke aanpassingen nodig zijn om aan de eventuele meervraag van mensen met een beperking te voldoen. Over het algemeen lijkt het wel zo te zijn dat wanneer een sportaanbieder een specifiek aanbod voor mensen met een beperking wil opzetten, er ook specifiek kader voor die doelgroep moet zijn.

5.3 Aanbevelingen

Ondanks het feit dat bij veel sportaanbieders al mensen met een beperking sporten, zijn er kansen om het sportaanbod nog beter te laten aansluiten bij de sportwensen van mensen met een beperking. Het landelijke programma Grenzeloos actief stopt weliswaar na 2018, maar ondersteuning aan sportaanbieders die sportaanbod voor mensen met een beperking willen opzetten blijft nodig en daar liggen kansen om samen met sportaanbieders op te pakken. Hieronder zullen wij daartoe enkele aanbevelingen geven.

Sportaanbieders ervaren verschillende belemmeringen om (meer) sporters met een beperking in hun organisatie op te nemen, zo blijkt uit dit onderzoek. Gebrek aan kennis en ervaring lijkt een belangrijke rol te spelen. Wellicht kunnen belemmeringen met hulp van buitenaf (bijvoorbeeld de gemeente, een andere sportaanbieder als rolmodel, een buurtsportcoach of een zorginstelling) worden weggenomen en kan meer bewustwording worden gecreëerd. Weten wat een beperking inhoudt, wat sporters met een beperking nodig hebben binnen de sport en hoe de sportaanbieder ondersteund kan worden bij het ontwikkelen van aanbod voor deze doelgroep is belangrijk. Met deze kennis kan de sportaanbieder een meer gedegen keuze maken tussen het wel of niet opleiden van kader, opstarten van specifieke groepen/teams, aanbieden van het sportaanbod in aangepaste vorm, etc. Op basis van bereidheid en mogelijkheid zijn vier categorieën van sportaanbieders te onderscheiden, waarop de ondersteuning kan worden afgestemd:

1. **Sportaanbieders die bereid zijn om (meer) sporters met een bepaalde beperking op te nemen en mogelijkheden daarvoor zien.** Dit is een groep die met relatief weinig moeite te ondersteunen is om meer mensen met een beperking op te nemen in de toekomst. Het is ook een grote groep, zeker binnen het zwemmen en de fitness, dus er valt veel winst te behalen. Belangrijk bij deze groep is het in contact brengen van deze aanbieders met potentiële sporters met een beperking. Via bijvoorbeeld de bestaande regionale samenwerkingsverbanden kunnen deze aanbieders in kaart worden gebracht waardoor ze beter vindbaar zijn voor de doelgroep en kunnen aanbieders in contact worden gebracht met de doelgroep waardoor ze zelf actief de match kunnen maken.
2. **Sportaanbieders die bereid zijn om (meer) sporters met een bepaalde beperking op te nemen, maar daartoe geen mogelijkheden zien binnen hun organisatie of niet weten of het mogelijk is binnen hun organisatie.** De motivatie is bij deze sportaanbieders aanwezig, maar blijkbaar is de drempel te hoog. Bij deze groep sportaanbieders is het belangrijk om te helpen bij het wegnemen van eventuele belemmeringen (in het geval van geen mogelijkheden zien) of om aanbieders goed te informeren en praktische handvatten te geven (in het geval van niet weten of er mogelijkheden liggen). De belemmeringen accommodatie/aanbod/materialen (bij alle typen sportaanbieders) en instructeurs (bij zwemorganisaties) worden door sportaanbieders in deze categorie vaker genoemd dan door andere sportaanbieders. De sportaanbieders kunnen ondersteund worden door tijdens persoonlijke begeleiding individuele belemmeringen te bespreken en mogelijke oplossingen aan te dragen. Wellicht kan een buurtsportcoach gericht op gehandicaptensport deze taak op zich nemen. Een minder tijdsintensieve, maar ook minder effectieve, manier is om voor de twee veelgenoemde belemmeringen accommodatie/aanbod/materialen en instructeurs) mogelijke oplossingen te publiceren en deze te verspreiden onder een grote groep sportaanbieders.
3. **Sportaanbieders die niet bereid zijn om (meer) sporters met een bepaalde beperking op te nemen, maar wel mogelijkheden daarvoor zien.** Dit is een kleine groep. Wanneer er vraag is bij mensen met een beperking naar een specifieke sport(aanbieder), kan het interessant zijn om bij deze sportaanbieders na te gaan waarom zij niet bereid zijn. Wellicht hebben zij alleen

drempelvrees of zijn ze onbekend met de doelgroep. Door het gesprek met deze aanbieders aan te gaan kan duidelijker worden waarom zij niet bereid zijn, en wat zij eventueel nodig hebben om die bereidheid wel te krijgen. Wanneer de sportaanbieder echt geen motivatie heeft om aanbod voor sporters met een beperking op te zetten is het beter niet te veel energie te steken in sportaanbieders in deze categorie.

4. **Sportaanbieders die niet bereid zijn om (meer) mensen met een bepaalde beperking op te nemen en daartoe ook geen mogelijkheden zien binnen hun organisatie.** Dit is waarschijnlijk de moeilijkste groep om te overtuigen om aanbod voor sporters met een beperking op te zetten. Het is ook een relatief kleine groep. Wanneer er vraag is bij mensen met een beperking naar een specifieke sport(aanbieder), kan worden gekeken naar waarom de motivatie ontbreekt en wat als belemmering wordt gezien. Maar als die vraag er niet is, is het zonde van de energie om op deze groep sportaanbieders in te zetten.

Samenwerking tussen sportaanbieders, gemeenten, regionale samenwerkingsverbanden en andere lokale partijen uit bijvoorbeeld zorg, welzijn en onderwijs is van belang om sportaanbieders te helpen bij het werven van potentiële sporters met een beperking en de opzet van aanbod voor deze doelgroep. Uit het onderzoek blijkt dat sportaanbieders veel adviezen voor elkaar hebben en daarmee van elkaar kunnen leren. Met de 39 regionale samenwerkingsverbanden die op dit moment actief zijn en veel buurtsportcoaches die werken om sportaanbieders voor mensen met een beperking ondersteunen (Reitsma, Van Stam & Van Lindert, 2018), zijn er lokale mogelijkheden om al bestaande samenwerkingen uit te diepen en nieuwe samenwerkingen op te zetten. Het zou goed zijn als op landelijk niveau verschillende sectoren samenwerken, zodat het ook lokaal bij verschillende sectoren terecht komt. Met het Nationaal Sportakkoord (VWS, VSG, VNG & NOC*NSF, 2018) is hiervoor een nieuwe mogelijkheid voorhanden. Sporten voor mensen met een beperking valt onder de pijler inclusief sporten en bewegen. Wanneer vanuit landelijke partijen proactief wordt meegedacht en sporters met een beperking in het beleid duidelijk worden gepositioneerd, kan dit een impuls betekenen voor de positie van mensen met een beperking bij sportaanbieders.

Uit dit onderzoek, maar ook uit eerdere onderzoeken (Van den Dool & Van Lindert, 2018) blijkt dat veel sporters met een beperking niet alleen bij de verenigingen te vinden zijn, maar tevens sporten bij zwembaden, zwemscholen en fitnesscentra. Mede doordat zwemorganisaties en fitnesscentra veelal ondernemers zijn die zelf moeten zorgen voor een sluitende exploitatie en begroting, zijn ze minder in beeld bij de overheid voor ondersteuning om sportdeelname van mensen met een beperking te stimuleren. Omdat het wel sporten zijn die geschikt zijn voor en populair zijn bij bepaalde doelgroepen is het relevant om naar een ondersteuningsvorm voor deze organisaties te kijken. Daarbij moet worden opgemerkt dat in dit onderzoek niet alle soorten sportaanbieders zijn meegenomen.

Het zou interessant zijn vervolgonderzoek te doen waarin zowel het perspectief van de sportaanbieder als het perspectief van de (potentiële) sporter met een beperking wordt meegenomen. Op die manier kan nog beter in beeld worden gebracht waar het perspectief van de sportaanbieder en het perspectief van de sporter overeenkomen en waar ze verschillen. Daardoor kan een sportaanbieder nog beter inspelen op die vraag vanuit de doelgroep. Tot slot willen wij aanbevelen over een aantal jaren een herhaling van dit onderzoek te doen onder in ieder geval sportverenigingen, zwemorganisaties en fitnesscentra. Omdat sporters met een beperking niet alleen bij deze drie sportaanbieders te vinden zijn, is het interessant om de respondentengroep uit te breiden naar overige sportaanbieders zoals maneges en dansscholen. Doel van zo'n vervolgonderzoek is mogelijke veranderingen over de tijd

binnen sportaanbieders in beeld te brengen omtrent sporten voor mensen met een beperking en daarop in te kunnen spelen.

Referenties

Brandsema, A., Lindert, C. van, Berg, L. van den (2017a). *Sport en bewegen voor mensen met een chronische aandoening*. Utrecht/Ede: Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport.

Brandsema, A., Lindert, C. van, Berg, L. van den (2017b). *Sport en bewegen voor mensen met gedragsproblemen en/of autisme spectrum stoornis*. Utrecht/Ede: Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2018a). *Regionale kerncijfers Nederland*. Geraadpleegd op 31-10-2018, via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/70072ned/table?ts=1541062529737>

Centraal Bureau voor de Statistiek (2018b). *Gebieden in Nederland 2016*. Geraadpleegd op 31-10-2018, van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83287NED/table?ts=1541062622336>

Dool, R. van den & Lindert, C. van (2018). *Ontwikkeling sport voor mensen met een lichamelijke beperking* (websheet 2018/2). Utrecht: Mulier Instituut.

Floor, C., Tiessen-Raaphorst, A., Pulles, I. & Postma, T. (2017). *Zwemvaardigheid 2016 : factsheet 2017/18*. Utrecht: Mulier Instituut.

Heijden, A. von, Dool, R. van den, Lindert, C. van & Breedveld, K. (2013). *(On)beperkt Sportief: monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap*. Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.

Hollander, E.L. de, Milder, I.E. & Proper, K.I. (2015). *Beweeg- en sportgedrag van mensen met een chronische aandoening of lichamelijke beperking*. Bilthoven: RIVM.

Kalmthout, J. van & Ginneken, Z.J.M.S. van (2017). *Verenigingsmonitor: jaarbericht 2016*. Utrecht: Mulier Instituut.

Kalmthout, J. van & Slot-Heijs, J. (2018). *Verenigingsmonitor: jaarbericht 2017*. Utrecht: Mulier Instituut.

Lindert, C. van, Brandsema, A., Dellas, V. & Jonge, M. de (2018). *Ontmoetingen tussen sporters met en zonder een verstandelijke beperking. Nulmeting #PlayUnified*. Utrecht: Mulier Instituut.

Reitsma, M., Stam, W. van & Lindert, C. van (2018). *Gehandicaptensportbeleid in gemeenten. De stand van zaken in 2018*. Utrecht: Mulier Instituut.

RIVM (2018). *Prevalentie van een verstandelijke beperking*. Geraadpleegd op 2-11-2018 via <https://www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/verstandelijke-beperking/cijfers-context/huidige-situatie#node-prevalentie-van-verstandelijke-beperking>

VWS, VSG, VNG & NOC*NSF (2018). *Nationaal Sportakkoord - Sport verenigt Nederland*. Geraadpleegd op 24-20-2018 via www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?did=2018D36300&id=2018Z12507.

Bijlage: onderzoeksmethode

Voor dit onderzoek zijn drie vergelijkbare vragenlijsten uitgezet onder sportverenigingen, zwemorganisaties en fitnesscentra. De belangrijkste vraagpunten waren aanwezigheid van en hoeveelheid leden met een beperking, aanbod voor mensen met een beperking, ervaren belemmeringen bij de opzet van aanbod voor mensen met een beperking en ondersteuning tijdens de opzet van aanbod voor mensen met een beperking. Om respondenten in de zomerperiode te bereiken en voldoende tijd te gunnen de vragenlijst in te vullen is gezorgd dat voor alle regio's in Nederland de responsperiode ook buiten de schoolvakantie viel (ervoor of erna). De vragenlijsten stonden 7 weken open. De resultaten zijn in september en oktober 2018 geanalyseerd. In deze rapportage worden (waar relevant) uitsplitsingen gemaakt naar soort aanbieder (sportvereniging, zwemorganisatie, fitnesscentrum), omvang van de sportaanbieder, soort beperking van de sporter, type organisatie en stedelijkheid.

Via het Verenigingspanel⁹ van het Mulier Instituut zijn 2.273 sportverenigingen benaderd, waarvan 407 verenigingen de vragenlijst volledig hebben ingevuld. Deze respons van 18 procent is vergelijkbaar met andere metingen in afgelopen jaren (zie onder andere Van Kalmthout & Slot-Heijs, 2018). In het rapport wordt waar relevant onderscheid gemaakt tussen kleine (≤ 100 leden; $n=138$), middelgrote (101 t/m 300 leden; $n=120$) en grote sportverenigingen (> 300 leden; $n=147$; grootte onbekend bij 2 sportverenigingen). Waar relevant maken we onderscheid tussen verenigingen uitsluitend voor sporters met een beperking en verenigingen die zowel mensen met een beperking als mensen zonder beperking als lid hebben.

De vragenlijst voor zwemorganisaties is verstuurd aan zwembaden, (zwem)verenigingen en zwemscholen bekend bij de Nationale Raad Zwemveiligheid (NRZ). In totaal zijn 1.136 zwemorganisaties benaderd om deel te nemen aan het onderzoek, waarvan 384 zwemorganisaties de vragenlijst volledig hebben ingevuld (respons van 34%). De meeste zwemorganisaties zijn zwembaden (49%), gevolgd door zwemverenigingen (27%) en zwemscholen (24%). In het rapport wordt (waar relevant) onderscheid gemaakt tussen kleine (≤ 100 sporters; $n=61$), middelgrote (101-999 sporters; $n=200$) en grote zwemorganisaties (≥ 1000 sporters; $n=122$; grootte onbekend bij 1 zwemorganisatie). Ook zullen we waar relevant onderscheid maken tussen zwemlessen, overige zwemactiviteiten (onder andere doelgroeplessen) en 'vrij' zwemmen.

Fitnesscentra zijn benaderd via brancheorganisatie NL Actief. Van de 632 aangeschreven fitnesscentra hebben 151 de vragenlijst volledig ingevuld (respons van 24%). Onder fitnesscentra kunnen ook specifieke locaties vallen waar fitness en aanverwante activiteiten worden aangeboden (bijvoorbeeld medische fitness). Uit analyse bleek dat deze respons niet afdoende was voor een goede landelijke spreiding (gekeken naar aantal inwoners per provincie en aantal fitnesscentra uit die provincie dat de vragenlijst heeft ingevuld). Daarom is aanvullend bij 21 fitnesscentra de vragenlijst telefonisch afgenomen. Hierdoor ontstond wel een goede landelijke spreiding. De totale respons kwam daarmee uit

⁹ Het Verenigingspanel bevat sportverenigingen van 65 verschillende takken van sport, afkomstig uit 323 gemeenten. In het panel zijn allerlei categorieën sportverenigingen zo goed mogelijk naar evenredigheid vertegenwoordigd: grote en kleine sportverenigingen, clubs met teamsporten en (semi-)individuele sporten, clubs gevestigd in kleine en grote gemeenten, clubs met en zonder eigen accommodatie, etc. Het panel is daarmee representatief voor de georganiseerde breedtesport in Nederland.

op 172 fitnesscentra. In het rapport wordt waar dat relevant is onderscheid gemaakt tussen kleine (<500 sporters; n=46), middelgrote (500-1000 sporters; n=50) en grote fitnesscentra (> 1000 sporters; n=76).

We hebben gekeken naar de landelijke spreiding van de respondenten met behulp van provincie en stedelijkheid. Een overzicht is te vinden in tabel 1.1 en 1.2. Daarbij is de spreiding van de respondenten uit dit onderzoek vergeleken met de spreiding van de Nederlandse bevolking. De spreiding over de provincies redelijk goed.

Tabel 1.1 Landelijke spreiding naar provincie van respondenten, bevolking en type sportorganisatie (in procenten)

	Sportverenigingen (n=407)	Zwemorganisaties (n=384)	Fitnesscentra (n=172)	Landelijke spreiding bevolking
Drenthe	6	4	1	3
Flevoland	1	2	2	2
Friesland	3	3	6	4
Gelderland	13	11	17	12
Groningen	3	3	4	3
Limburg	12	8	6	7
Noord-Brabant	17	16	10	15
Noord-Holland	11	15	16	16
Overijssel	5	6	6	7
Utrecht	4	6	8	8
Zeeland	4	3	4	2
Zuid-Holland	19	22	17	21
Onbekend	1	4	5	

Bron: Verenigingspanel zomer 2018; onderzoek onder zwemorganisaties 2018; onderzoek onder fitnesscentra 2018; Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018a.

De indeling van gemeenten naar stedelijkheid is gebaseerd op de omgevingsadressendichtheid van de gemeente. Er zijn vijf stedelijkheidsklassen die zijn gebaseerd op klassegrenzen van 2500, 1500, 1000 en 500 adressen per km²: zeer sterk stedelijk (> 2500), sterk stedelijk (1500 - 2500), matig stedelijk (1000 - 1500), weinig stedelijk (500 - 1000) en niet stedelijk (< 500). Sportaanbieders komen vaker uit zeer sterk en sterk stedelijke gemeenten en minder vaak uit matig en niet stedelijke gemeenten dan de landelijke bevolking. Waar relevant zullen we verschillen naar stedelijkheid kenbaar maken in deze rapportage.

Tabel 1.2 Landelijke spreiding naar stedelijkheid van respondenten en type sportorganisatie (in procenten)

	Sportverenigingen (n=407)	Zwemorganisaties (n=384)	Fitnesscentra (n=172)	Landelijke spreiding bevolking
Zeer sterk stedelijk	13	21	15	23
Sterk stedelijk	29	23	26	30
Stedelijk	20	18	20	17
Matig stedelijk	30	27	25	21
Niet stedelijk	12	9	9	9
Onbekend	1	2	5	

Bron: Verenigingspanel (2018), onderzoek onder zwemorganisaties (2018), onderzoek onder fitnesscentra (2018), Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018b.

Van zeer grote fitnessketens met vele vestigingen hadden we geen gegevens, waardoor die niet opgenomen zijn in dit vragenlijstonderzoek. Daarom zijn aanvullend op de vragenlijst nog zes van de grootste fitnessketens in Nederland (BasicFit, Anytime Fitness, Curves, FitForFree, Sport City en Optisport) benaderd voor een kort telefonisch interview op hoofdlijnen. Daaraan heeft één keten daadwerkelijk meegewerkt. De keten die heeft meegewerkt gaf aan geen specifiek beleid te hebben voor sporters met een beperking. Wel zijn sporters met een beperking welkom indien zij zelfstandig kunnen sporten of zelf begeleiding meenemen. Aangezien één keten geen representatief beeld geeft, is besloten deze keten niet mee te nemen in de resultaten en conclusies van dit onderzoek.

